

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKEGA DOMA

SEPTEMBER 2015
ŠTEVILKA 56
ISSN 1331 - 548X

POVOLILNA ANALIZA

Koga smo izvolili za nove predstavnike Slovencev v hrvaški manjšinski samoupravi

INTERVJU S FRANCEM STRAŠKOM

Zagrebčani slovenskih korenin so neraziskan in neizkoriščen človeški potencial

ZGODBA Z NASLOVNICE

Janez Trdina, dragocen pričevalec hrvaškega narodnega vrenja v 19. stoletju

ČASOPISNA PLANINSKA TURA

Sveži vtisi in zgodovinski zapisi o planinstvu, človeku v gorah in alpinističnih podvigih

H. Dolenc

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Ko govorimo o Sloveniji, pomislimo na planinski raj
- 3 Sprejem ob slovenskem dnevu državnosti v znamenju prijateljstva
- 4 Najboljša manjšinska politika je tista, ko politike ni
- 5 Knjiga o premalo znanem književniku Ivanu Brajdiču
- 5 Razstava kipov in reliefov Jožeta Lašiča
- 6 Maj v Slovenskem domu v znamenju slovensko-hrvaških planinskih vezi
- 7 Alpinist, ki si še vedno izpolnjuje otroške želje!
- 8 Naš zbor štiridesetič na taboru pevskih zborov v Šentvidu pri Stični
- 9 Zazvenela je slovenska pesem v slovenskem zamejstvu
- 9 Gallusove značke našim zagnanim pevcem
- 10 Pomembna sta medsebojno druženje in ohranjanje stikov z rojaki
- 10 Spominjamo se 70-letnice vrnitve iz izgnanstva
- 11 Spomin na povojno tragedijo v Jastrebarskem
- 11 Poklon spominu na Stanka Vraza s polaganjem venca v Zagrebu
- 11 Susret u Slovenskom domu kao uvertira u književni festival
- 12 Obujanje spominov in stresanje (aktualnih) šal
- 12 Koncert Velika briljantna nostalgija
- 13 V razbeljenem Zagrebu slovenske dobrote v hipu pošle
- 13 Praznični sprehod na 31. maj – dan Zagreba
- 14 Visoka nagrada Preradu Detičku
- 14 Gore vabijo – izlet na Snežnik
- 14 Slovo od Marije Braut
- 14 Slovenci! Dobimo se v Rabcu!

SLOVENCİ NA HRVAŠKEM

- 15 Novi predstavniki slovenske manjšine v lokalni samoupravi
- 16 Slovenija potrebuje rojake v zamejstvu in po svetu
- 16 Za deseti rojstni dan Snežnika smo se povzpeli na Učko
- 17 Draga Ajda, vse najboljše za 4. rojstni dan!
- 18 Živahno poletje za člane slovenskega društva Lipa
- 18 Poletne dejavnosti Lipe - hrana za oči, ušesa in telo
- 19 In memoriam Slavko Malnar
- 20 Planinci društva Bazovica na izletu v Dalmaciji
- 20 Marina Delač-Tepšić: Za živahno delovanje nujno potrebujemo prostore!
- 21 Zakaj je pred stotimi leti v mestu nastala primorska kolonija

- 22 Poklon očetu slovitega puljskega festivala Marjanu Rotarju
- 22 Razstava in predstava o Barbari Celjski, legendarni Črni kraljici
- 24 Navdušenje nad slovensko uspešnico
- 24 Na obisku pri Mariji Šošić, najstarejši članici društva Triglav
- 25 Objem kamenja in oljk, prelivanje mehkih zvokov dveh domovin
- 26 39. srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel
- 26 Skijaško druženje Zagreba i Celja sa 80-godišnjom tradicijom

MATERINŠČINA

- 27 Je znanje slovenščine v Sloveniji vrhunsko in dovršeno? Niti ne.
- 27 Letna počastitev in poletna pogostitev
- 28 Kako smo se v slovenščini preizkušali v Sloveniji
- 28 Povabilo k branju in obisku knjižnice po počitnicah!

NOVICE IZ DOMOVINE

- 29 Kaj bo z arbitražnim postopkom o meddržavni meji?
- 29 Kdo bo novi slovenski veleposlanik v Zagrebu?

POGOVARJALI SMO SE

- 30 Slovenski zakon, ki umetno deli Slovence na Hrvaškem, je napaka

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 31 Janez Trdina: Zapisovalec življenja pod Gorjanci in narodnega vrenja na Hrvaškem
- 33 Planinarstvo i slovenska nacionalna svijest, 2. dio
- 34 Kako smo se izgnanci vračali v našo ljubo domovino Slovenijo
- 35 Človekoljubje in tragedije, resnica o otroškem domu Jastrebarsko
- 35 Janez, kranjski Janez, kam odhajaš danes?
- 36 Poslovil se je Slavko Avsenik

KULTURNA OBZORJA

- 36 Kulturno izmenjavo obogatila nagrade za gledališke presežke
- 38 Ko zven besed napolni dušo

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 39 Ne pozabimo slovenskih jedi
- 39 Najlepše slovenske poštne znamke
- 40 Sprehod po Gorjancih in vzpon na Trdinov vrh

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba
in **Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb**
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.**

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Maria Bahun, Agata Klinar
Medaković, Silvin Jerman,
Polona Jurinić,
Ivica Kunej, Franc Strašek,
Darko Šonc, Vasiljka Tovarloža
Pregled, priprava in oprema besedil:
Ilinka Todorovski
Oblikovanje in prelom:
Josipa Glavaš
Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov
Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci.hr

Slika na naslovnici: Janez Trdina. Sliko hrani knjižnica Mirana Jarca v posebni zbirki Boga Komelja.

Ko govorimo o Sloveniji, pomislimo na planinski raj

Tokratna številka Novega odmeva se je kar sama od sebe in brez premišljenega uredniškega načrta zložila tako, da v njej kar mrgoli člankov o gorah, plezanju, alpinističnih užitkih, slovenskem planinskem raju. Zato vas izzivamo z vprašanjem: ste letos že bili v hribih?

Včasih se sliši kot oguljena fraza in izrabljen kliše, da smo Slovenci vsi vprek izjemni ljubitelji gora, da se v vsakem prostem trenutku povzpemo na najbližjo vzpetino, da smo pravzaprav hribovski narod in - to ste slišali že stokrat - da sploh nisi pravi Slovenec, če nisi vsaj enkrat v življenju splezal na slovenskega očaka, 2.864 metrov visok Triglav.

Ali kaj od tega drži ali ne, koliko je tu stereotipov in predsodkov, koliko pa resnega vpogleda v kulturo in duha naroda ... Čisto preprostega in enoplastnega odgovora ni.

Brez sence dvoma pa lahko ugotovimo, da je planinstvo v zavest slovenskega človeka globoko ukoreninjeno, da je narava našo matično domovino res bogato obdarila s prelestnimi prizori planinskega raja in da je ljubezen do hribov med Slovenci pristna - sta dve tretjini površja Slovenije prekriti z vzpetinami - kamor koli se ozreš, paša za oči - od položnih dolenskih

hribčkov do gorenjskih vršacev, od Pohorja do Gorjancev, od Julijskih Alp do Snežnika, celo v Prekmurju naletimo na kakšen griček, denimo Kuglo ali Sotinski breg, ki se pne 418 metrov visoko in mu pravijo kar prekmurski Triglav.

Ko boste brali tokratni Novi odmev se boste sprehodili po kar nekaj slovenskih in hrvaških pogorjih, in še dlje, vse do Himalaje. Na papirju boste opravili kar resno planinsko turo. V rubriki Slovenski dom - naš drugi dom poročamo o obilici dogodkov, povezanih z alpinizmom, v rubriki Slovenci na Hrvaškem boste prebrali, kam so se maja odpravili reški rojaki, kaj so počeli prostovoljci v Gorskem kotarju in kje so 10. rojstni dan preživeli člani in prijatelji lovranskega Snežnika. Zvedeli boste, kako je bila Učka videti v očeh Janeza Trdine, slovenskega pisatelja, zaljubljenega v Gorjance; v zahvalo za njegove poetične zapise o tem pogorju so njegov najvišji vrh

poimenovali - Trdinov vrh. Tudi o tem pišemo v tokratnem Novem odmevu. In še: v rubriki Preteklost v sedanjosti nadaljujemo feljton o vlogi planinstva v oblikovanju slovenske narodne zavesti, v rubriki Materinščina pa smo za vas izbrskali knjižne bisere o slovenskih gorah, ki jih lahko najdete v knjižnici Slovenskega doma. In za poslastico: v vašem časopisu poiščite modre misli Ivana Bučerja o človeku v gorah in gorah v človeku.

In verjemite, ko boste odložili prebrani Novi odmev, se boste tudi največji omahljivci skoraj gotovo vprašali: saj res, ali sem letos že bil kaj v hribih? In če je odgovor ne, imate še dovolj časa, da planinski podvig - manjši ali večji, bodisi sprehod na hribček bodisi vzpon na gorski vrh, v Sloveniji ali na Hrvaškem ali kje drugje - izpeljete letošnjo jesen. Ker pridejo časi, ko lahko planinski raj obiščemo in podoživimo le še v mislih. (jpt)

Sprejem ob slovenskem dnevu državnosti v znamenju prijateljstva

Sprejema, ki ga je ob slovenskem dnevu državnosti v Klovičevih dvorih 16. junija pripravilo slovensko veleposlaništvo v Zagrebu, se je udeležila tudi hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović. To je bila tudi priložnost za slovo od veleposlanika Vojka Volka, ki je končal petletni mandat.

Hrvaška predsednica je slovenskim državljanom zaželela vse najboljše, varnost in blaginjo ter trajno prijateljstvo s Hrvaško: »Prijateljstvo med državama in narodoma presega odprta politična vprašanja, ki sta jih državi imeli ali jih imata in jih je treba reševati.«

Veleposlanik Volk je med drugim dejal: »Veliko smo delali in se tudi česa naučili, na primer, da ni nesreča imeti težave, temveč, če se jih ne rešuje. Mi pa smo jih reševali, tudi najtežje.« Kot velik izziv prihodnosti je navedel širitev schengenskega območja na Hrvaško, »da

bomo mejo lahko prestopali tam, kjer želimo, in ne tam, kjer je mejni prehod«. Navzoče je nagovoril tudi predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc**, ki se je veleposlaniku še enkrat zahvalil za podporo, pomoč, nasvete in prijateljstvo. V kulturnem programu je nastopal ansambel mladih tolkalcev iz

Slovenskega doma Sudar Percussion z **Matejem Meštrovićem**. Zaigrali so Slovensko tolkalno simfonieto, ki izhaja iz tradicionalnih slovenskih pesmi. Soorganizatorja proslave sta bila Slovenski dom in Svet slovenske narodne manjšine Mešta Zagreb ob podpori slovenskih gospodarstvenikov. (akm, jpt)

Hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović, veleposlanik Republike Slovenije Vojko Volk, predsednik Slovenskega doma in SSNM MZ Darko Šonc (z leve). Foto: akm

Najboljša manjšinska politika je tista, ko politike ni

29. aprila smo v Slovenskem domu v Zagrebu gostili veleposlanika Vojka Volka; v pogovoru s Tanjo Borčič Bernard je obudil spomin na izstopajoče trenutke skoraj petletnega mandata in predstavil knjižni prvenec *Od naroda do države in nazaj*.

V knjigi esejev je veleposlanik Volk kritično in »skoraj brez dlake na jeziku« obračunal z vsemi političnimi sistemi, cerkvijo, neverniki, domačimi in tujimi politiki, pa tudi z diplomacijo. »Kot diplomat sem tudi velikokrat moral zamolčati stvari, ki bi jih rad povedal, ali sem jih moral povedati drugače,« je dejal naš resnicoljuben veleposlanik.

Tanja Borčič Bernard v pogovoru z veleposlanikom Vojkom Volkom. Foto: N.L.

O komunistični mentalni mutaciji

Ko je govoril o odnosih med državama, je izrazil obžalovanje, ker mejni sporazum Račan - Drnovšek ni uspel. »To je bila velika zamujena priložnost, če samo pomislimo, da bi zdaj imeli že 15 let mir!« Spregovoril je o razlikah v slovenski in hrvaški družbi, ki jih pred svojim prihodom v Zagreb ni opazil. Pri tem je izpostavil odnos do istospolnih zvez, ki je v Sloveniji v primerjavi s Hrvaško precej bolj konservativen. Spomnil se je parlamentarnih volitev na Hrvaškem leta 2011, ki jih je skupaj z redkimi veleposlaniki spremljal v volilnem štabu Kukuriku koalicije. Na žalost, pravi, se tedaj dane obljube, napovedi in upanja niso niti približno uresničili. Kot nekdanji veleposlanik v Rimu je opisal razliko med spoštovanjem temeljnih pojmov demokracije na zahodu in v nekdanjih državah komunizma. O zgodovinskih delitvah, s katerimi sta tako Slovenija in Hrvaška še vedno obremenjeni, je dejal: »Ne znam si razložiti, zakaj Slovenci in Hrvati tega nismo sposobni pustiti za sabo. Morda smo v času komunizma doživeli neko mentalno mutacijo in ob vseh lažeh nehali razmišljati o eksistencialističnih stvareh.« Spomnil je, da je bil prvi slovenski veleposlanik, ki je leta 2003 položil venec na fojbo v Bazovici.

Vloga zdravega razuma, bistrosti in vrednot

Volk se je kritično ozrl na vse večji trend politikov, ki vse vedo in ne potrebujejo diplomatov, da bi jim svetovali. Slovence je opisal

Predsednik Slovenskega doma Darko Šonc se je v zelo čustvenem govoru veleposlaniku Volku zahvalil, ker mu je prenesel izkušnje s slovensko manjšino v Italiji, in za vse, kar je naredil za Slovence na Hrvaškem, za Slovenski dom in zanj osebno. »Težko mi bo, ko boš odšel iz Zagreba, ker sem ob tebi čutil, da mi varuješ hrbet, moj prijatelj Vojko Volk.«

Med številno publiko so bili tudi predsednik Sveta za nacionalne manjšine RH **Aleksandar Tolnauer**, predsednik Poslovnega kluba slovensko-hrvaških gospodarstvenikov **Goran Berić**, predsednik Hrvaškega društva lobistov **Natko Vlahović**, ugledni novinar **Branko Šömen**, predsednik Slovenske turistične zveze in župan Podčetrška **Peter Misja**, načelnik občine Zagorska Sela **Željko Kodrnja**, nekdanji svetovalec predsednika RH **Iva Josipovića Dejan Jović**, predsednik Rotary kluba Zagreb **Radovan Pavelić** ter številni člani Slovenskega doma in predstavniki medijev.

kot politično navihane, kar posebej dokazujejo na referendumih. »Ne vem, kaj bi se zgodilo, če referendum o arbitraži ne bi uspel. Kajti Slovenci in Hrvati smo se vedno borili skupaj, nikoli eden proti drugemu,« je dejal Volk. Zdrav razum, bistrost in temeljne vrednote kot so poštenje in ljubezen, so po njegovem ključ za uspešne mednarodne odnose. Prav te vrline pa je imela njegova mama Tončka, ki je rdeča nit knjige.

Ob koncu večera je veleposlanika Volka z video pozdravom iz Vilne presenetil njegov velik prijatelj, hrvaški veleposlanik v Litvi **Davor Vidiš**. Volk se je posebej zahvalil svoji družini za vso podporo, da je lahko predano delal za domovino. Zahvalil se je tudi številnim hrvaškim prijateljem, **Jadranci Kosor**, **Miloradu Pupovcu**, **Vladimirju Šeksu**, ki so mu odpirali nova spoznanja o Hrvaški. S predsednikom Slovenskega doma **Darkom Šoncem** in dolgoletnim članom **Silvestrom Kmetičem** je veleposlanik Volk zapel in zaigral pesmi Leila **Erica Claptona** in Preko Mure, preko Drave **Vlada Kreslina**. (tbb) 📢

V občinstvu so bili tudi številni veleposlanikovi prijatelji. Foto: N.L.

Mini koncert: Darko Šonc, Vojko Volk, Silvester Kmetič (z leve). Foto: N.L.

Knjiga o premalo znanem književniku Ivanu Brajdiću

Dolgoletna raziskovalka kulturne zgodovine Gorskega kotarja dr. Karmen Delač-Petković je 8. aprila v Slovenskem domu predstavila svojo knjigo o plodnem in premalo znanem književniku, slikarju in prevajalcu Ivanu Brajdiću iz Brod Moravic.

Zaradi Brajdićevih močnih vezi s slovensko književnostjo je knjiga izšla v dvojezični izdaji, v hrvaščini in slovenščini. Slovenski prevod je prispevala **Marjana Mirković**, dolgoletna prizadevna in neutrudna novinarka, dopisnica s Hrvaške za oddajo Sotočja Radia Slovenija, ki pomembno prispeva k ohranjanju slovenstva na Hrvaškem. Pomagala pa je tudi pri zagotavljanju denarja za izid knjige. Projekt je plod tesnega sodelovanja med avtorico in svetoma slovenske narodne manjšine Mesta Reka in Primorsko-Goranske županije. »Predvsem veseli, da je knjiga leta 2011 našla pot do bralcev in da nam je na pomoč priskočil tudi Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb,« je na predstavitvi v Slovenskem domu dejala Marjana Mirković.

Skromnost, marljivost, ljubezen do rodne grude

Ivan Brajdić (Gornji Kuti, 16. junij 1924–Zagreb, 5. junij 2008) je imel širok spekter interesov: pisal je romane, novele, filmske scenarije, delal je kot novinar, filmski dramaturg, urednik, gimnazijski profesor, bil je glasbenik in slikar samouk. V devetdesetih letih se je v Slovenskem domu predstavil na skupinski likovni razstavi. Velik del svojega dela je posvetil slovenski književnosti, kot kritik in prevajalec, napisal je vrsto člankov in recenzij o sodobnih slovenskih pisateljih – del tega je objavljeno v knjigi Onstran Sotle in Kolpe – članki o sodobnih slovenskih pisateljih. Najbolj znani so njegovi izvrstni prevodi slovenske književnosti v hrvaščino, tudi za mlajšo generacijo – slikanic, otroške in mladinske književnosti.

Karmen Delač-Petković je za uspešno delo prejela več nagrad, med drugim si je leta 2014 s slikanico Sretna kučica prislužila nagrado za najboljšo hrvaško slikanico. Foto: akm

V skoraj pol stoletja prevajalskega dela je Brajdić iz slovenščine v hrvaščino prevedel več kot trideset knjig in za to prejel vrsto slovenskih priznanj, med njimi tudi Župančičevo (1984). Leta 1989 je postal dopisni član SAZU-ja. Karmen Delač-Petković za Brajdića pravi, da je bil skromen človek, ki je delal predano in temeljito: »Želela bi si, da bi se mladi iz Brajdićeve zgodbe naučili ne le o marljivosti, predanosti, samoodrekanju, skromnosti in vztrajnem delu, brez katerega je vsak talent neuspešen, ampak tudi o ljubezni do rojstnega kraja in do ljudi«.

Agata Klinar Medaković 🇺🇸

Razstava kipov in reliefov Jožeta Lašiča

Akademski kipar Jože Lašič nam je v Slovenskem domu 6. maja predstavil izbor reliefov in kipov, ki so nastali na temo morja. Razstavo je poimenoval Vizije morja.

Material, ki ga je Jože Lašič zvesto uporabljal, je les. Včasih ga površinsko oplemeniti z vidnimi potezami dleta in s tem ohrani viden postopek rezbarjenja. Avtor tudi izkoristi naravno estetsko kvaliteto lesa. Posebej, ko uporabi star les z razbrazdano površino in poudarjeno teksturo. Rdeča nit domišljijjskih pokrajin je morje. Ta svet sestavljajo valovi, otoki, čolni, ladje in nebo z oblaki. Motiv ladje se je prikazal na visečih skulpturah, ki so sestavljene iz kosčkov lahkotnejšega in tanjšega lesa in imajo bolj fino in gladko obdelano površino. Ta razstava je po dolgem času lepo popestrila zidove in strop naše dvorane, ki se je tokrat pokazala kot idealno mesto za podobne skulpture.

Razstavo je odprl slovenski veleposlanik **Vojko Volk**. Za glasbeno kuliso je poskrbel naš dragi **Juraj Marko Žerovnik**, ki kot študent redno vadi na našem pianinu.

Polona Jurinić 🇺🇸

Jože Lašič je bil rojen leta 1954 v Ljubljani. Na ljubljanski akademiji za likovno umetnost je študiral kiparstvo in leta 1987 diplomiral pri profesorju Slavku Tihcu. Zaposlen je v kulturni delavnici v Lutkovnem gledališču v Ljubljani. Sodeloval je na številnih skupinskih razstavah po Sloveniji, samostojno pa je razstavljal v Ljubljani, na Jesenicah in v Sežani.

Z razstave akademskega kiparja Jožeta Lašiča. Foto: N.L.

Maj v Slovenskem domu v znamenju slovensko-hrvaških planinskih vezi

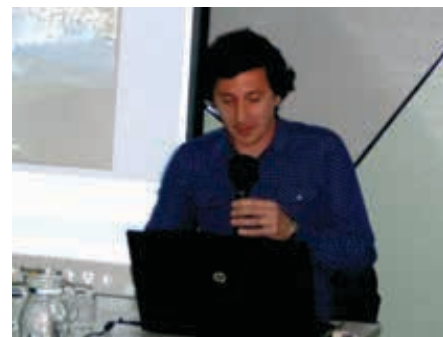
Z odprtjem razstave Skupaj v gorah se je 13. maja začela serija planinskih prireditev v Slovenskem domu; do 26. maja so se zvrstili predavanja himalajca Darka Berljaka, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak, predavanje dr. Petra Mikše o simboliki Triglava in projekcija dokumentarnega filma Tone, javi se.

Razstavo o skupnih podvigih slovenskih in hrvaških alpinistov je odprl predsednik Hrvaške planinske zveze (HPZ) **Hrvoje Kraljević** (na sliki zgoraj). Razstavo je HPZ pripravil v sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem, ob lanski 140. obletnici ustanovitve. »Zahvaljujemo se Planinski zvezi Slovenije za izjemno plodno sodelovanje, ki je dokumentirano tudi na tej razstavi, ki govori o pomembnih dogodkih iz bogate zgodovine sodelovanja slovenskih in hrvaških planincev, njihovega prijateljstva in druženj,« je poudaril Kraljević.

Darko Berljak (na fotografiji zgoraj v sredini) je na zanimivem predavanju Skupaj v Himalaji ob izjemnih fotografijah močnejših gora govoril o svojih odpravah v Nepal. Na Himalajo se je povzpel 35-krat, večkrat tudi s slovenskimi alpinisti, s katerimi se je tudi spoprijateljil. Z organiziranjem in vodenjem himalajskih in drugih odprav se ukvarja več kot 30 let, njegovi dosežki so pomembni tudi v svetovnih merilih. Na Himalajo je leta 2009 uspešno vodil hrvaško žensko odpravo, o kateri je napisal knjigo Više od Everesta, saj je ženski vzpon na vrh sveta eden izmed največjih hrvaških športnih uspehov vseh časov. »Himalaja je svojevrsten magnet, ki vas vedno znova vabi k sebi,« je priznal Berljak.

Željko Žarak (na sliki zgoraj) je 20. maja podrobno predstavil prvi planinski vodič za vzpon na Triglav v hrvaščini, ki ga je natisnila založniška hiša Libricon. Avtorja vodiča sta **Tine Mihelič** in **Peter Pehani**. Posebna dragocenost knjige so zgodbe, praktični nasveti in čudovite fotografije vrhunskih alpinistov - fotografov.

Peter Mikša

**SKUPAJ V GORAH
ZAJEDNO U PLANINAMA**

ZGODOVINSKA RAZSTAVA
o gospodski inzi črni Slovanci in Hrvatima

POVSEBNA IZLOŽBA
o planinskih vezi Slovenije i Hrvatske

Priglasenje obiskovalcev na razstavo: Razstava o skupnih podvigih slovenskih in hrvaških alpinistov se odpre 13. maja v Slovenskem domu. Razstavo pripravila Hrvaška planinska zveza (HPZ) v sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem. Ob lanski 140. obletnici ustanovitve. Razstava govori o pomembnih dogodkih iz bogate zgodovine sodelovanja slovenskih in hrvaških planincev, njihovega prijateljstva in druženj.

13. 5. 2015. v 19.30
Predstavitelji: Darko Berljak, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak, predavanje dr. Petra Mikše o simboliki Triglava in projekcija dokumentarnega filma Tone, javi se.

20. 5. 2015. v 19.30
Predstavitelji: Tine Mihelič in Peter Pehani, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak.

26. 5. 2015. v 19.30
Predstavitelji: Tine Mihelič in Peter Pehani, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak, predstavitev knjige o Triglavu, ki jo je vodil Željko Žarak.

Dolgotrajen aplavz je požel dr. **Peter Mikša**, ki je v svoji pripovedi povzel pestro zgodovino planinstva in alpinizma Triglava ter številne zanimivosti o največjem slovenskem narodnem simbolu.

Zelo pretresljiv dokumentarni film Tone, javi se, ki sta ga soustvarila nedavno preminuli Urban Golob in **Boštjan Slatenšek**, je posvečen legendarnemu dolgoletnemu vodji slovenskih himalajskih odprav **Tonetu Škarju**, ki je za svoje dosežke leta 2014 prejel nagrado za življenjsko delo na področju alpinizma. Člani Škarjinih odprav so se ne le uspešno povzpeli na skoraj vse zelene visoke vrhove, ampak so se z njih tudi vrnili brez opombe vrednih poškodb. Z njim se je po projekciji dokumentarnega filma 26. maja pogovarjal starosta hrvaškega alpinizma **Stipe Božić**. Njun spontan pogovor je številno občinstvo, ki jima je tudi zastavljalo vprašanja, nagradilo z iskrenim aplavzom. »Ponosni in srečni smo, da smo imeli Toneta, ki je bil človek z vizijo. Z njim smo danes ponovno obujali obdobje največjih uspehov in tragedij slovenskega alpinizma, žal nekaterih preminulih alpinistov ni več med nami,« je sklenil Božić.

Na fotografiji Stipe Božić v družbi legendarnega vodje slovenskih himalajskih odprav Toneta Škarje in Marka Vukoviča iz HPD Željezničar (z leve). Vse foto: akm

Razstava o skupnih slovensko-hrvaških gornjskih dosežkih je bila odprta prav na dan, ki je z zlatimi črkami vpisan v zgodovino slovenskega alpinizma. 13. maja 1979 sta se kot prva Slovenca na vrh Mount Everesta povzpela **Andrej Štremfelj** in Nejc Zaplotnik. Na sliki dvojezična zloženka Skupaj v gorah/Zajedno u planinama (levo), ki sta jo izdala Slovenski dom in SSNM MZ.

Agata Klinar Medaković 🇺🇦

Gorski mozaik

Alpinist, ki si še vedno izpolnjuje otroške želje!

V potopisnem predavanju **Gorski mozaik** je 23. aprila vsestranski zdravnik in vrhunski alpinist **Iztok Tomazin** iz Križ pri Trziču predstavil zgoščen prikaz 41 let svojega življenja, tesno povezanega z gorami. Tudi ta Alpinistični četrtak v Slovenskem domu je bil odlično obiskan.

»V dobro uro predavanja je težko strniti dosedanjo pot, ki je sestavljena iz veliko dosežkov in je posvečena tudi prijateljem, ki jih ni več z nami: Pavlu Podgorniku, Tomažu Koširju, Borutu Bergantu, Jožetu Rozmanu, Nejcu Zaplotniku, Tomažu Kaverju, Stanetu Belaku Šraufu, Marku Čaru, Pavlu Kozjeku in še komu,« je v uvodu dejal **Iztok Tomazin**.

Velik in vsestranski športnik, ki nima meja

»Opravil sem 4400 vzponov v domačih in tujih gorah, bil na 25-ih odpravah, na katerih sem doživel nešteto lepih, težkih in tragičnih dogodkov. Med mojimi najljubšimi kraji, kamor se vedno vračam, so Tulave grede v Paklenici, kjer sem preplezal prvenstveno smer Vražja smer, in Karavanke,« je povedal **Tomazin**. Do 13. leta je bil alpski smučar v znani trziški alpski šoli. Čeprav se je njegov prvi zmajarski polet končal na orehu, se preizkuša v vseh dejavnostih, če so le združljive z gorami. Kot prvemu na svetu mu je uspelo s fantastičnimi občutki eno uro jadrat okrog Mont Blanca, kot nekdanjemu smučarskemu tekmovalcu pa mu je uspelo smučanje pripeljati v gore, v katerih je spoznal tudi jadralno padalstvo. Bil je državni prvak in rekorder v zmajarstvu in jadralnem padalstvu,

nosilec več državnih rekordov. Bil je začetnik sodobnega prostega plezanja v Sloveniji. Opravil je edini slovenski zimski vzpon na osemtisočak Daulagiri v alpskem stilu, najtežje smučanje z osemtisočaka, ko je opravil alpinistični spust prek severne stene Gašerbruma I in splezal prvenstveno smer v severni steni Čo Oju ter obenem opravil prečenje tega himalajskega velikana.

Najbolj aktiven zdravnik GRS

Leta 1994 je opravil specializacijo splošne medicine v Ljubljani, leta 1999 pa magistrirjal v Zagrebu. Je uveljavljen predavatelj na temo medicine, gorskega reševanja in alpinizma v Sloveniji in tujini. »V čast mi je biti gorski reševalec, zadnjih 15 let sem zelo aktiven na področju reševanja s helikopterjem.« **Tomazin** je tudi častni član Hrvaške gorske reševalne službe (HGS). Leta 1999 mu je predsednik Republike Slovenije **Milan Kučan** podelil častni znak svobode, predvsem za zasluge na področju urgentne medicine.

Številnemu občinstvu je na koncu odkril, da je zadnji dve leti spoznal padalstvo, kar je izpolnitev njegovih otroških želja: »Temeljne lepote so odvisne od nas, koliko smo jih voljni sprejeti - od nič do neskončno.«

Agata Klinar Medaković 🇺🇦

Iztok Tomazin: izčrpno predavanje o bogati življenjski poti. Foto: akm

Naš zbor štiridesetič na taboru pevskih zborov v Šentvidu pri Stični

Za pevski zbor Slovenskega doma je bil letošnji 46. praznik zborovskega petja v Šentvidu med 20. in 21. junijem posebno doživetje: srce nam je hitreje bilo, ko so nam pred dva tisoč pevci iz 110 zborov podelili priznanje za jubilejni, štirideseti nastop na taboru.

Ob prihodu v Šentvid nas navdušujejo lepote narave, živopisna žitna polja in gozdiči, doline in griči, vse je tako lepo, da ni mogoče odtrgati pogledat, kot bi opazoval živo sliko. Tega ni mogoče opisati, to je treba videti. In potem še večje navdušenje ob snidenju z domačini, pravimi dolgoletnimi prijatelji, ki je tako prijetno, da se počutimo kot bi bili doma. Naposled pa pristrčno srečanje s starimi znanci – pevci iz zamejstva. Z zanimanjem prisluhnemo drug drugemu, kako smo preživeli minulo leto, kako naprej, kako delati, kdaj se bomo spet srečali.

Koncert zamejskih zborov

Na koncertu je nastopilo 12 zborov, med njimi trije iz Hrvaške, ostali pa so prišli iz Srbije, BiH, Avstrije, Italije, Madžarske. Program je bil zelo pester, ker se želi vsak nastopajoči predstaviti v kar najboljši luči, z najboljšim, kar zmore. Vzdušje je bilo zelo ganljivo. Čeprav živimo zunaj svoje matične domovine, nekateri kar daleč, se trudimo ohraniti svoj jezik, običaje in slovensko pesem, kar ni vedno lahko. Glasni, dolgi in pristrčni aplavzi publike so bili bogata nagrada za trud. Tudi naš nastop je bil opazen in je požel velik aplavz. Zanimanje so pritegnili že podatki v nagovoru, da smo Slovenci v Zagrebu proslavili 85. obletnico delovanja in da naš zbor v Šentvidu nastopa že 40-tič. Program je trajal dolgo v noč. Potem pa ognjemet, večerja in druženje. Iz naših

Zadovoljni pevci po končanem koncertu. Foto: M.B.

grl je donela pesem v vseh jezikih. Tisti večer je v Šentvidu pela Evropa.

Oj, lepo je res na deželi

Napočil je nov dan z osrednjim dogodkom tabora. Na generalni vaji ob 9. uri na stadionu nas je pričakal zborovodja **Igor Švara**. Na prireditvi mora zveneti vse brezhibno, kar pri tolikšni množici pevcev z vseh vetrov ni lahka naloga. To zmore samo Igor Švara. Scenarij za prireditev z naslovom *Oj, lepo e res na deželi*, je prispeval **Stane Peček**. Pesmi so od vsepovsod, koroške, porabske, belokranjske, v vseh mogočih narečjih, nekaterih ne znamo niti prebrati. Stadion je bil poln, poleg pevcev so tu še godba na pihala, otroški pevski zbor, folklorne skupine. Po več kot dveh urah naporenega dela je sledil kratek odmor. Nato pa

povorka po ulicah, ki so bile polne stojnic, vonjav in obiskovalcev, vsi so želeli vedeti, od kod prihajajo pevci. Bilo je zares lepo, saj nam je bilo tudi vreme zelo naklonjeno. Brez dežja, pa tudi sonček ni bil preveč vroč. Pokrivali so ga kopasti oblaki.

Program se je začel, oglasile so se fanfare in že je zadonela slovenska himna. Voditeljica **Nuša Volkar** je k besedi povabila predsednika Tabora **Jerneja Lampreta**. Ta je ob koncu govora štirim zborom podelil priznanja za jubilejni nastop. Tako je glasno prebral tudi ime našega pevskega zbora Slovenski dom Zagreb. Ko sem prevzemala priznanje v imenu zbora, mi je beseda zastala v grlu, občutkov ni mogoče opisati. Hvala pevcem, hvala taboru, hvala vsem. Po govoru kulturne ministrice **Julijana Bizjak Mlakar** se je začel bogat kulturni program. Vrstila se je pesem za pesmijo: skupinska izvedba Slovenske dežele Benjamina Ipavca, pa pesem za moške zборе *Triglav moj dom Jakoba Aljaža*, pa pesem za ženske zборе *Predica Gustava Ipavca*, za konec pa *Lipa je zelenela*, *Lipa zeleni in Lipa bo vedno zelenela* (Vilhar – Jenko – Lebič). Sledijo še venčki slovenskih ljudskih pesmi – za našo dušo. Sledijo le še stiski rok in slovo, gremo vsak na svojo stran. Samo kopasti oblaki nas spremljajo in šepetajo: Na svidenje Šentvid 2016.

Pozdravne besede vodje zbora Vasiljke Tovarloža (levo) na sobotnem koncertu zamejskih zborov. Foto: M.B.

Ivanka Nikčević

Zazvenela je slovenska pesem v slovenskem zamejstvu

Naš zbor se je 26. aprila že devetnajstič udeležil revije pevskih zborov Primorska poje. Nestrpno smo pričakovali obvestilo organizatorjev, kje bomo nastopali. Tako kot lani smo bili izbrani za nastop v zamejstvu, tokrat v vasi Gropada pri Trstu.

Zvedeli smo, da so vsi prebivalci te skromne, vendar zelo prijetne vasi Slovenci. Njihova dejavnost v kulturnem domu Skala je precej raznovrstna in bogata. Tudi organizacija koncerta je bila na primerni ravni, sprejeti smo bili zelo lepo. Koncert je bil množično obiskan, številni obiskovalci so v dvorani Skale z navdušenjem prisluhnili petju vseh šest skupin oziroma zborov iz Kopra, Postojne, Hrvatinov, Trsta, Gropade in nas iz Zagreba. Naše potovanje na revijo smo obogatili z obiskom krasnega obmorskega mesteca Izola, kjer smo imeli kosilo, po sončnem dnevu smo se tudi sprehodili ob morju ter se v prijetnem vzdušju pripravili na nastop, ki je bil po mnenju zborovodje **Ivice Ivanovića** in gostiteljev uspešen.

Po večerji smo kot po navadi vsi nastopajoči skupno peli nato pa se se z lepimi vtisi odpravili domov.

Vasiljka Tovarloža 🍷

Božena Pavlič, Adica Dobrić Jelača, Božena Vodeničar, Fadila Lizačić, Ivanka Nikčević, Klara Žel, Davor Somun in Stanka Herak v marini Izola (z leve). Foto: Božena Pavlič Pred nastopom. Foto: Božena Pavlič

Gallusove značke našim zagnanim pevcem

Slovesna podelitev Gallusovih značk je bila 8. junija v Slovenskem domu. Jubilejne značke slovenskega sklada za kulturno dejavnost so prejeli pevci, ki se z glasbeno dejavnostjo ljubiteljsko ukvarjajo več kot pet, deset, dvajset in 30 let.

Obiskovalci Slovenskega doma so napolnili Prešernovo dvorano, da bi prisluhnili koncertu obeh zborov, ki delujeta v Slovenskem domu. V prvem delu se je predstavil Mešani pevski zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek, v drugem pa Mešani pevski zbor Slovenski dom. Ob tem je predsednik društva **Darko Šonc** sedemindvajsetim članom obeh zborov podelil bronaste, srebrne, zlate in častne Gallusove značke. Vsi slavlenci so prejeli tudi lepo rdečo vrtnico.

V pevskem zboru duhovne sekcije so zlate značke za 20 let in več glasbenega udejstvovanja prejeli dirigent **Vinko Glasnović** in pevke **Nada Horš**, **Branka Ivanović**, **Anita Škala** in **Jasna Želle**. Častno značko je za 31 let delovanja prejela **Miroslava-Maria Bahun**. Po podelitvi je zbor izvedel štiri duhovne skladbe, ki smo jim radi prisluhnili.

Sledila je podelitev značk jubilarantom Mešanega pevskega zbora Slovenski dom. Bronasto značko za pet let so prejeli **Mirjana Turković**, **Božena Vodeničar**

in **Zvonimir Babić**. Srebrno značko za 10 let in več so prejeli **Marija Bjelić**, **Ljubica Ivanišević**, **Fadila Lizačić**, **Ludovika Mustić** in **Ana Vrbanić**. Zlato značko za 20 let in več so prejeli **Danica Drakšić**, **Jasna Kotrle**, **Katarina Božica Latinčič**, **Ana Marić**, **Višnja Mordej**, **Marija Ana Nemec**, **Stanka Novković**, **Majda Piskernik**, **Lidia Renar**, **Vasilija Tovarloža**, **Drago Čustović**, **Anton Lah**

Častno Gallusovo značko za 31-letno delovanje je prejela Miroslava-Maria Bahun; v ozadju MePZ A.M. Slomšek. Foto: N.L.

in **Marjan Vesel**. Nato je sledil koncert tega zbora pod vodstvom zborovodje **Ivice Ivanovića**. O pesmih je na duhovit način spregovorila vodja zbora Vasiljka Tovarloža. Zapeli so deset pesmi: ljudske, ponarodele in umetniške. Bilo jih je prijetno poslušati. Po prireditvi je sledilo druženje nastopajočih in obiskovalcev.

Stanka Herak 🍷

MePZ Slovenski dom z vodjo zbora Vasiljko Tovarložo, eno izmed prejemnikov zlate Gallusove značke. Foto: N.L.

Pomembna sta medsebojno druženje in ohranjanje stikov z rojaki

Septembra bo znova oživila tradicionalna dejavnost duhovne sekcije, katere steber so druženja po slovenskih mašah v Zagrebu ter vaje in nastopi pevskega zbora.

S pomladi so pevke dobile lepe rute, kakršne so del slovenske narodne noše. Tudi bele majice z logom Slovenskega doma in lipovim listom so nove. Pevke so z njimi prvič nastopile na letošnji reviji Primorska poje 2015. Kot smo podrobno poročali v prejšnji številki Novega odmeva, je pevski zbor duhovne sekcije A. M. Slomšek nastopil 7. marca v cerkvi Sv. Jerneja apostola v Opčinah na Tržaškem. Na takšnih prireditvah se srečamo z drugimi slovenskimi zbori, včasih tudi s starimi znanci s prejšnjih nastopov. Tako raste naše prijateljstvo, kar nas bogati.

Po nastopih se vedno družimo in veselimo, na voljo sta jedaja in pijača, obvezna je slovenska pesem, pojemo vsi zbrani. Pomemben dogodek za naše pevke se je odvijal tudi 8. junija, ko so bile v Slovenskem domu podeljene Gallusove značke; med prejemniki so bili tudi naš zborovodja prof. **Vinko Glasnovič** in pet članic našega pevskega zbora (o tem podrobneje v poročilu Stanke Herak).

Kako čas beži

Že leto dni je, odkar Slovenski dom obiskujem samo v mislih. Po dveh operacijah se počutim kar dobro, vendar še nisem povsem okrevala. Hvala vsem članicam in članom, ki so me sproti seznanjali z dogajanjem v domu, predvsem pa o vajah in nastopih našega zbora. Ti so potekali

nemoteno, enako velja za slovenske maše in druženje po njih, za kar se zahvaljujem tako pevkam, ki so v moji odsotnosti prevzele skrb za to, kot vsem, ki so ohranili navdušenje za skupno delo in druženje. Upam, da se vidimo v septembru.

Olga Tkalec

Nastop MePZ A. M. Slomšek na podelitvi Gallusovih značk. Foto: N.L.

Društvo izgnancev

Spominjamo se 70-letnice vrnitve iz izgnanstva

Slovenski izgnanci 1941–1945 v Zagrebu smo letni zbor 16. maja posvetili 70-letnici vrnitve iz izgnanstva. Obrestovalo se je, ker smo zbor sklicali za soboto opoldne. Tako se nas je pri »belem« dnevu več zbralo, prišlo je tudi nekaj bolnih.

Pred zborom smo spremljali zelo lep kulturni program. Vodi-la ga je **Vasiljka Tovarloža**, ki je tudi recitirala, in sicer dve partizanski pesmi ter izgnanske pesmi **Franca Živiča**, **Klare Žel** in **Marijana Horna**. **Franc Rop** je na harmoniki igral partizanske pesmi in venček slovenskih ljudskih. **Zoran Šonc** je na klavirju interpretiral odlomke Varšavskega koncerta Richarda Adinsella. Prekrasno! Za konec je zaigral še venček slovenskih ljudskih in-Pesem izgnancev ob Vasiljkini recitaciji. Z gromkim aplavzom smo se zahvalili za prekrasno prireditev.

Poročila o delu krajevne organizacije

Predsednica delovnega predsedstva **Marinka Jocić** je podala ganljiv referat o trpljenju v štiriletnem izgnanstvu in po vrnitvi v domovino (objavljamo ga v rubriki Preteklost v sedanjosti).

Sodelujoči na letnem zboru izgnancev. Foto: J. Bogolin

Predsednik **Alojz Kramar** je opisal delovanje v letu 2014, ko smo spominske pohode po Sloveniji zmanjšali na polovico (stari smo in ni denarja). Blagajničarka **Jozefa Bogolin** je govorila o porabi kun, ki jih zberemo s članarino. Zdaj plačujemo tudi poštino za časopis Vestnik (4 evra po osebni letno). Poročila so bila soglasno sprejeta, prav tako načrt dela za leto 2015. Zbor sta pozdravila **Jožica Stežinar** in **Karl Levak**, predsednika krajevnih organizacij v Sloveniji. Med nekajurnim druženjem smo obujali spomine na davne čase, na silo preživete v tujini.

Proti spreminjanju zgodovine!

Junija smo se udeležili dveh pomembnih izgnanskih dogodkov. 6. junija smo odšli v Ljubljano, na osrednjo prireditev ob 70-letnici vrnitve iz izgnanstva. Slovesnost so zaznamovali pozivi, naj se slovenska in evropska javnost upreta spreminjanju zgodovine druge svetovne vojne. Nekdanji slovenski predsednik **Milan Kučan** je dejal, da je bilo prav izganjanje Slovencev eno od vzgibov za partizanski upor: »To je treba povedati tistim, ki jim ni jasno, kje smo bili Slovenci v času druge svetovne vojne in zakaj je prišlo do partizanskega upora.« Dan kasneje, na dan izgnancev 7. junija, pa smo obiskali grad Rajhenburg, kjer je bil dan odprtih vrat za ogled izgnanske razstave. »Grozodejstva druge svetovne vojne so nam v poduk in opomin, da smo kot narod in kot država dolžni vedno in povsod spoštovati človekovo dostojanstvo«, je ob dnevu izgnancev poudaril predsednik slovenske vlade **Miro Cerar**. Ob tem je kot izrednega pomena označil prizadevanja preživelih in delovanje v smeri ohranitve zgodovinskega spomina. (KraS, jpt)

Spomin na povojno tragedijo v Jastrebarskem

V Jastrebarskem je bila 23. maja žalna slovesnost ob 70-letnici smrti slovenskih lazaristov dr. Antona Zdešarja in Štefana Bastiča. Umrla sta 18. aprila 1945 med zavezniškim bombardiranjem Jastrebarskega, kjer sta tudi pokopana.

O Zdešarjevi in Bastičevi usodi ter dogajanju v jastrebarskem otroškem domu pred sedmimi desetletji je članica našega društva **Polona Jurinić** napisala knjigo z naslovom »Čovjekoljublje i tragedije«, ki sta jo založila Slovenski dom in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (o vsebini podrobneje pišemo v rubriki Preteklost v sedanjosti). Premierna predstavitev knjige je potekala prav v okviru te žalne slovesnosti.

Svečka in molitev za pokojne

Komemoracija se je začela s sveto mašo v župnijski cerkvi Sv. Nikole, ki so jo darovali vizitator slovenskih lazaristov **Pavle Novak** iz Ljubljane, domači župnik **Stjepan Rožanković** ter lazarista **Dario Grbac** iz Novigrada na Dobri in **Anton Pust** iz Ljubljane. Poklonili so se tudi spominu na druge žrtve bombardiranja otroškega doma v Jastrebarskem: tajnice Ljerke Rihter, ki je bila Judinja, slovenskih sester iz redovne skupnosti Hčera kršćanske ljubezni - usmiljenk Sv. Vincencija Pavelskega ter zdravnikov srbske in judovske nacionalnosti, ki so srčno skrbeli za bolne in osirotele otroke.

Po maši je bila v cerkvi poleg prej omenjene knjige Polone Jurinić predstavljena tudi knjiga **Antona Pusta** Ne smemo jih pozabiti, ki je izšla v samozaložbi. Po maši in predstavitvi knjige so se udeleženci žalne slovesnosti zbrali še ob grobu obeh lazaristov, dr. Zdešarja in Štefana Bastiča, Ljerke Rihter in sestre Lukrecije Mlakar, ter položili cvetje, prižgali svečko in zmolili. Navzoči so bili tudi trije člani družine Bastič iz Horjula. O dogodku je za Glas Koncila obširno poročal novinar **Darko Grden**. (poj) 🗣️

Svečka in molitev za pokojne: Foto: Darko Grden, Glas Koncila

Poklon spominu na Stanka Vraza s polaganjem venca v Zagrebu

Tudi letos smo se poklonili spominu na **Stanka Vraza** (Cerovec, 30. 6. 1810–Zagreb, 20. 5. 1851); na spominsko ploščo v Opatički ulici, kjer je Vraz umrl, smo 18. junija položili venec.

S polaganjem venca na spominsko ploščo Stanka Vraza smo obeležili 205. obletnico rojstva velikega pesnika, ki je sam sebe imenoval Slovenec – Hrvat in se je vpisal v zgodovino tako slovenske kot hrvaške književnosti. Spominska plošča je na zgradbi Hrvaške akademije znanosti in umetnosti, kjer je Vraz umrl.

Za obuditev spomina naj smo se opremili z vencem, lestvijo, ki jo potrebujemo, da bi dosegli ploščo, ter pazljivostjo in odprtimi ušesi. Najprej je **Darko Šonc** položil venec, nato pa je **Ivica Kunej** recitiral nekaj Vrazovih pesmi. Obudili smo tudi spomin na njegovo prijateljstvo s Francetom Prešernom, s katerim se je Vraz srečeval in si dopisoval med letom 1837 in 1847. Stanko Vraz je zelo cenil Prešerno-vo pesniško delo in se je po njem

zgledoval. Prešeren je nedvomno močno vplival na Vrazovo poezijo. Vraz je tudi poslovenil nekatere njegove pesmi, napisane v nemškem jeziku.

Potem ko smo se poklonili spominu na Vraza, smo še malo pokramljali o pesnikih, ljubezni in življenju, nato pa se razšli.

Dogodek smo pripravili v okviru programa Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreba Kultura v stiku. O pesniški prireditvi Vrazova Ljubica pa podrobneje poročamo v rubriki Kulturna obzorja.

Miroslava-Maria Bahun 🗣️

Člani zagrebškega manjšinskega sveta pred stavbo HAZU-ja. Foto: akm

Susret u Slovenskom domu kao uvertira u književni festival

Uvertira u Gornjogradski književni festival, autentično književno okupljanje kojega priređuju pisci za pisce, održala se 29. svibnja u Slovenskom domu u Zagrebu.

S književni radovima nastupili su **Rolando Peharec**, **Nemanja Rotar** (Beograd), **Korana Serdarević**, **Krešimir Galović**, **Domagoj Margetić**, **Marijan Grakalić**, **Romana Brolih**, **Marko Pavlovski**, **Josip Luković**, **Žarko Jovanovski**, **Neven Dužević**, **Lidija Puđak**, **Romana Novak** (Slovenija), **Goran Matović** i **Darko Ždralović**.

Događaj s jedne je strane donio presjek trenutne književne i poetske produkcije autora okupljenih oko kulturnog i književnog portala Radio Gornji Grad, a s druge strane poslužilo i kao dogovor oko trećeg Gornjogradskog književnog festivala koji će se održati od 2. do 4. listopada. Redakciju festivala čine **Marijan Grakalić** (osnivač i voditelj), **Dragomir Bokan** (direktor), **Sandra Pocrnić Mlakar** (mediji), te **Krešimir Galović** i **Domagoj Margetić** (podrška i logistika). Događaj organiziraju portal radio Gornji grad, Kulturna mreža Jugoistočne Europe i Dunavska mreža iz Zagreba, a partneri projekta su Hrvatsko društvo pisaca i Slovenski dom.

Marijan Grakalić 🗣️

Obujanje spominov in stresanje (aktualnih) šal

Ni se bilo treba bati za petkova srečanja: spomladanski in zgodnjeoletni obisk je bil odličen in tudi veselja ni manjkalo.

April: odpovedana svatba

Na odru se je pojavila ženska – prvi mašnik (**Jozefa**), ki ji ni uspelo izpeljati poroke istospolnih prijateljev, ker nista prišla, verjetno ju je bilo sram. Vendar je bila ceremonija izpeljana do konca.

Petkova tajnica (**Jelka**) nam je delila nasvete za druženja ob prvih petkih, vendar je od marca naprej ni bilo, zaradi bolezni. Manjkala si nam, veselimo se vnaprej, da nam se pridružiš.

Tone je dobro muziciral in nas zabaval s »perverzji« (ni za tisk).

Slavko nas je popeljal v zgodovino Zagreba: leta 1899 je mestno poglavarstvo objavilo Bludničin pravilnik, ki je določal, da javne hiše smejo voditi samo ženske starejše od trideset let, davek pa morajo plačevati enako kot vsako podjetje.

Maj: nagradna igra in obisk Bandičeve namestnice

Pri odgovoru na vprašanje, kako dolg je predor pod Gričem (400 m), ki ga bodo za obiskovalce odprli leta 2016, je bila najbližje **Milka** (420 m).

Obiskala nas je namestnica župana Zagreba (**Jozefa**) in nam čestitala 8. maj - dan osvoboditve Zagreba, ter se pridružila prijetnem druženju, ki so ga pripravile tri gracije – dve **Stanki** in **Mimi**.

Junij – češnje in spomini na čas pred 65 leti

Z upokojenskega izleta, na katerem so obirali češnje, nas je s češnjami pogostila **Jozefa**. Kolikor češenj je ostalo, jih je – da ne bi pristale v košu - pozobala ljubiteljica tega sadja (!?).

Ker nas je bila večina prisotnih 6. junija v Ljubljani na kosilu pri Starem Tišlarju, ki stoji ob visoki zgradbi nekdanjega Doma vojnih študentov, kjer se je šolal **Slavko**, je nadaljeval z obujanjem spominov na »vragolije« iz leta 1950. Pokazal je tudi svojo podobo – frizuro iz tistih let.

Veselje za Slavkov rojstni dan, junij 2015. Foto: JB

Petkovo druženje, maj 2015. Foto: JB

Dragi člani in slavljenici!

Hvala Bogu, spet smo doživeli Prvi petek, Ki za nas je veliki svetek. Vsem skupaj vse najboljše, Predvsem pa dragoceno zdravje. Kakor vidite, slavi tudi naš plemeniti Svoj rojstni dan znameniti. Kateri nas hoče vedno razvedriti, A to je naš dragi voditelj Slavko, Ki skrbi za naš rojstni dan, Da bo v veselju praznovan. Zato danes čestitamo mi njemu In zahvalimo se na vsemu. Da še naprej bi vsaki prvi petek Bil nam pravi lepo doživeti svetek. In še nadalje v bodoče, Če bo le mogoče, Naš Slovenski dom Bil zares naš drugi dom!

Klara Žel, 13. junij 2015

Petkovo srečanje je popestrila **Klara** s čestitko slavljenecem in zanj prejel aplavz. Prestopno nagrado za »štos« je od **Ivanke 1** prejela **Frida**, ki je trdila, da starejši od 80 let dobijo vozniško brez opravljanja izpita, da bi čim prej zapustili ta svet. (!?).

Kras

Koncert Velika briljantna nostalgija

17. aprila nas je obiskal stari znanec **Marko Mandir**, predsednik Hrvaškega kulturnega društva Maribor, ki je tudi pevec mariborske Opere. Skupaj z legendarnim **Janezom Svečnikom** in mlado **Lucijo Krašovec** so obudili spomin na zlate čase vinilk in jugoslovanske popevke.

Marko Mandir in **Janez Svečnik** sta se prvič skupaj podala v raziskovanje novih glasbenih horizontov. Koncert sta oblikovala kot poklon spominu na velikega zagrebškega pevca **Iva Robića**,

ki ga je **Janez Svečnik** v zlatih petdesetih letih spremljal na klavirju. Skupaj z

Lucija Krašovec, **Marko Mandir** in **Janez Svečnik** (z leve). Foto: MB

mlado gostjo sta obudila spomine na obdobje, ko se je glasba še predvajala na vinilu. Poleg **Robićevih** uspešnic so trije glasbeniki izvajali tudi evergrine **Nata Kinga**, **Franka Sinatre**, **Antonia Carlosa Jobima** in drugih. Enkratnik stik generacij glasbenikov, izkušen in entuziazma. Vsako pesem so obiskovalci pospremili z aplavzom, kot bi si želeli, da bi stare glasbene bisere lahko poslušali vso noč. Lepo je bilo opazovati srečne obraze v publiku, za nekatere se je zdelo, da so se tudi telesno pomladili in vrnili trideset let nazaj.

Miroslava-Maria Bahun

V razbeljenem Zagrebu slovenske dobrote v hipu pošle

Na tradicionalni prireditvi ob dnevu zagrebških narodnih manjšin, ki je 14. junija potekala na Zrinjevcu, se je s svojo ustvarjalnostjo predstavilo 18 narodnih manjšin, med njimi tudi slovenska.

Kulturno-zabavni program je tudi tokrat postregel s širokim glasbenim spektrom: od solističnih do zborovskih pesmi, otroških plesov in folklornih točk. Poseben vtis so naredile vrhunske izvedbe pevskih zborov italijanske manjšine, srbskega društva Prosvjeta in zbora Lira judovske manjšine ter pihalni orkester ZET-a, ki je uvodoma igral skladbe dobrodošlice.

Razkožje slovenske tradicije

Slovenska skupnost se je predstavila z mešanim pevskim zborom Slovenski dom, ki je zapel Avsenikovo Slovenija od kod lepote tvoje, Serbus Zagreb moj in venček narodnih pesmi. V prireditvi

je bil vtkan precejšnji trud, vsaka stojnica je bila posebna, okrašena z narodnimi simboli, knjigami, časopisi, posebej velik interes je bil kot vedno za domače jedi in pijačo. Članice Slovenskega doma in SSNM MZ so se izkazale s pripravo dobrot tradicionalne slovenske kuhinje. Janeževi upognjenci, orehova in makova potica, ki so jih pripravile njihove pridne roke, kot tudi cviček in viljamovka, niso uspeli dočakati konca prireditve, kaj kmalu smo ostali brez vsega. Le naš Novi odmev ni pošel, kajti njega so lahko »poskusili« samo z branjem. Obiskovalci so si lahko na reviji noš narodnih manjšin ogledali gorenjsko narodno nošo. Čeprav je bil dan neznosno vroč, je prireditev kot vedno pritegnila veliko obiskovalcev, od pripadnikov narodnih manjšin in njihovih prijateljev, do mladih turistov in Zagrebčanov, ki jim je v prvi vrsti namenjena. »Smo priča udejanjenju evropskih standardov, čeprav se še moramo

Zagrebski župan Milan Bandić je 3. julija v palači Dverce podelil medalje Mesta Zagreba. Prejeli so jo tudi predstavniki svetov nacionalnih manjšin, za pomemben prispevek k ohranjanju in varovanju položaja manjšin in dejavno sodelovanje v mestnih zadevah. Med prejemniki je tudi Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb. »To je simbolična zahvala someščanom, ki razvijajo Zagreb na raznovrstne načine, prispevajo k njegovi odličnosti in so najboljši ambasadorji Zagreba kot multietničnega, multikulturnega in socialnega mesta,« je dejal župan

še marsikaj naučiti. Toda tudi evropske metropole se lahko učijo od Zagreba, predvsem kako skovati multikulturnost, multietničnost, multinacionalnost in bogastvo različnosti,« je dejal župan Milan Bandić, ki je odprl prireditev.

Agata Klinar Medaković

Zagrebčani so z zanimanjem prisluhnili nastopu MePZ Slovenski dom. Foto: N. Lah

Slovenska stojnica je bila zelo dobro obiskana. Foto: N. Lah

Praznični sprehod na 31. maj – dan Zagreba

Ob dnevu Zagreba, ki je povezan s praznikom zavetnice Zagreba Matere Božje Kamnitih vrat, je Turistična skupnost mesta Zagreba prebivalcem in obiskovalcem podarila brezplačne ogledе mestnih znamenitosti v spremstvu turističnih vodnikov.

Pri letošnjih ogledih so bila v ospredju dela Hermana Bolléa, nemškega arhitekta, ki je v Zagrebu pustil neizbrisen pečat – med drugim je vodil obnovo zagrebške katedrale, njegova zapuščina so tudi arkade mestnega pokopališča Mirogoh. Letos slavimo 170 let od njegovega rojstva. Imeli smo posebno čast, da smo si Zagreb ogledali v spremstvu članice Slovenskega doma in turistične vodnice

Marjete Trkman Kravar, ki nam je zgodovino mesta in mestne znamenitosti predstavila slovenskem jeziku. Sprehodili smo se po Kaptolu in Gradecu ter od naše vodnice izvedeli veliko novih in zanimivih informacij. Kljub temu, da v Zagrebu živimo že zelo dolgo, je bilo to nedeljsko dopoldne zelo poučno in prijetno, škoda le, ker nas je bilo tako malo! Ob slovesu se je Klara poslovila naslednjimi besedami:

Nada Bradić, Marinka Jocić Lušin, Ivanka Nikčević, Alojz Kramar in Klara Žel z vodičko Marjeto Trkman Kravar (z leve). Foto: nn

„Živel Zagreb, naš je on ...
Živel tudi naš Slovenski dom ...“

Zapisali: Klara, Ivanka,
Slavko, Marinka, Nada

Visoka nagrada Prerad Detičku

Z veseljem smo se udeležili slovesnosti, posvečene hornistu in glasbenemu pedagogu, našemu članu in prijatelju Preradu Detičku, ki je letos prejel nagrado Vladimira Nazorja za življenjsko delo na področju glasbe. S ponosom smo mu čestitali za najvišjo državno nagrado, ki jo vsako leto podelijo za izstopajoče umetniške stvaritve.

Slovesnost je potekala 30. junija v Društvu visokošolskih profesorjev v Hebrangovi ulici v Zagrebu, kjer so Detičku podelili tudi plaketo in priznanje tega društva. Ob tej priložnosti je bila tudi predstavitev njegove nove zgoščenke Rog v svetu glasbe s posnetki L. van Beethovna,

R. Straussa in R. Schumanna v izdaji Croatia recordsa. O Detičku kot svetovno znanem umetniku in velikem človeku ter o njegovem delu je spregovorila priznana čembalistka **Višnja Mažuran**. Prisluhnili smo 51 let staremu posnetku koncerta za rog in orkester št. 1 v D-duru W. A. Mozarta v izvedbi slavljence; koncert je pod dirigentsko palico Stjepana Šuleka potekal v Glasbenem zavodu.

O profesorju Detičku smo večkrat pisali v Novem odmevu, daljši intervju z njim so objavili v številki 7. Tokrat navajamo le pomembnejše nagrade, ki jih prejel za svoje plodno delovanje: nagrada Milke Trnine (1973 in 1975), nagrada Mesta Zagreba (1976 in 2001), nagrada Vatroslava Lisinskega (1977), nagrada JRT (Ohrid

Vrhunski hornist Prerad Detiček in priznana čembalistka Višnja Mažuran. Foto: PJ

1974), nagrada Glasbene mladine (1979), medalja B. Smetane (Češka vlada, 1976), srebrna medalja HNG Zagreb in srebrna nagrada Zagrebške filharmonije. Leta 2003 je bil odlikovan z redom Danice Hrvatske z likom Marka Marulića, predsednika Republike Hrvatske.

Polona Jurinić

Gore vabijo – izlet na Snežnik

Pet članov Slovenskega doma smo se 24. maja pridružili skupini Planinskega društva Medveščak, Zagreb, ki se je odpravila na Snežnik, v neposredno bližino mojega rojstnega kraja – Ilirske Bistrice.

Planinsko odpravo je vodil **Rolando Nikčević**, v njej pa so bili še člani Slovenskega doma **Marijan Vesel**, **Vasiljka Tovarloža** in **Lidija Renar**. Planinci so zelo vesela in zabavna družba, z njimi je prijetno potovati. Kar hitro je minila triurna vožnja in že je bila pred nami Ilirska Bistrica, nad nami pa 1796 m visok Snežnik, najvišja gora Snežniške planote, ki ji pravijo tudi Bela gora, saj jo sneg pokriva vse do maja. Tu so znani kraji Črne njive,

Kozlek, Sviščaki. Tu je lepo urejen planinski dom s prijaznimi domačini. Tisti, ki smo brez kondicije obstali ob vznožju Snežnika, smo si ogledali okolico, zimsko smučišče in nabirali smrekove vršičke. Zame je bilo vse videti znano, saj smo tukaj večkrat preživeli dopust z družino. Planinci so se na Snežnik povzpeli in se z njega vrnili v petih urah. Z vrha se – če ni megle – nudi enkratni pogled proti jugu na Kvarnerske otoke, Učko, Nanos in Trst, proti severu pa na Kamniške in Julijske Alpe. Ko so se zopet zbrali, smo se polni lepih in bogatih vtisov poslovili od prelepih Snežniških gozdov. Dobro razpoloženje se je ob kitari in pesmi nadaljevalo tudi v avtobusu. Še pogled nazaj, na planine, in za menoj je nepozaben dan.

Ivanka Nikčević

Slovo od Marije Braut

V 86 letu je 1. julija v Zagrebu umrla članica Slovenskega doma, priznana fotografinja **Marija Braut**, učenka in sodelavka **Toša Dabca**.

Marija Braut je dobitnica številnih nagrad in priznanj, med njimi prestižne nagrade Mesta Zagreb. Njene fotografije hranijo v zbirkah številnih zagrebških muzejev in v Hrvškem državnem arhivu. Poslednjo razstavo Marije Braut Neznani Zagreb smo si lahko ogledali pred enim letom

v Umetniškem paviljonu v Zagrebu. Marija Braut se je rodila očetu Martinu Kračunu in materi Mariji Novak leta 1929 v Celju, med drugo svetovno vojno, ko je njen oče padel kot partizan na Pohorju, pa sta se z materjo preselili na Hrvaško, najprej v Kaštel Lukšić in nato v Zagreb, kjer je končala gimnazijo in študirala arhitekturo... O njej so leta 2009 posneli dokumentarni film *Marija hodi sama*. V Novem odmevu smo pogovor z njo objavili v 28. številki.

Polona Jurinić

Napovedujemo

Slovenci! Dobimo se v Rabcu!

Slovenski dom, 16. september

Novo šolsko leto v naše društvo prinaša novo vrsto druženja: Slovensko rajanje za otroke. Otroci od 6. do 12. leta se bodo prvič srečali 16. septembra ob 17.30. Ob zabavi in smeju bodo lepe slovenske besede kar same zajadrale v razgibane otroške možgančke!

Rabac, 3. oktober

Tudi letošnje vseslovensko srečanje, ki se ga udeležujemo predstavniki vseh slovenskih društev na Hrvaškem, ostaja v bližini morja. Medtem ko smo se lani družili v Kvarnerju, se bomo letos družili v Istri. To bo že 12. vseslovensko srečanje na Hrvaškem. Prijatelji, dobimo se v Rabcu!

Slovenski dom, jesen

Za oktober in november v društvu načrtujemo več zanimivih dogodkov, ure, datume in prizorišča srečanj boste zvedeli naknadno, iz biltenov in e-poštnih obvestil. Nekaj namigov:

- predstavitev knjige Alfreda Morgana Vrana - oko istine,
- dan reformacije (31. oktober),
- predstavitev knjige Poimenovanje Piranskega zaliva skozi čas,
- dan Rudolfa Maistra (23. november).

Novi predstavniki slovenske manjšine v lokalni samoupravi

Slovenska manjšina na Hrvaškem je na volitvah 31. maja dobila manjšinske svete in predstavnike v devetih županijah, desetih mestih in treh občinah. Udeležba slovenskih volivcev je bila solidna.

Četrte manjšinske volitve so vnovič minile v znamenju ad hoc priprav, nizke udeležbe in popolnega nezanimanja v nekaterih delih Hrvaške. Tudi pripadniki slovenske manjšine niso izkoristili priložnosti, da bi kandidirali in bili izvoljeni povsod, kjer jim to omogoča zakon; brez slovenskih kandidatov in list so tako minile volitve v Krapinski, Medžimurski, Bjelovarsko-bilogorski, Dubrovniško-neretvanski in Sisaškomoslavski županiji ter v občinah Buje in Hum na Sotli.

Zlata sredina v Zagrebu

V Zagrebu je imelo tokrat volilno pravico 2.223 Slovencev, glasovalo jih je 162 ali 7,29 odstotka. V absolutnem številu je bila večja udeležba samo med Bošnjaki (635), Romi (625), Albanci (610) in Srbi

(591), v odstotku pa je bil skromnejši odziv kot pri Slovencih le še pri Slovakih (4,14%), Makedoncih (3,86%) in Srbih (2,51%). Slovenska manjšina v hrvaškem glavnem mestu je sicer po številčnosti na četrtem mestu (glede na volilne imenike so pred njo Srbi - 23.551, Bošnjaki - 4.132 in Albanci - 3683).

Volilna udeležba slovenskih upravičencev v Zagrebu je bila podobna kot pred štirimi leti (2.640 upravičencev, glasovalo 193 ali 7,31% volivcev). Najskromnejša udeležba je bila na prvih manjšinskih volitvah leta 2003, ko je bilo v volilnem imeniku 3.584 Slovencev, na volišča pa jih je prišlo le 72 ali 2,01 odstotka.

Med kandidati na slovenski listi je letos največ glasov - 142 - prejela **Irena Šonc**. (jpt)

Novi člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb

1. Irena Šonc
2. Polona Jurinić
3. Alojz Kramar
4. Anton Lah
5. Darko Šonc
6. Silvester Kmetič
7. Ivan Kunej
8. Franc Rop
9. Katarina Furjan
10. Hedvika Čeranić
11. Borut Gulič
12. Luka Hribar
13. Martina Oblak
14. Miroslava-Maria Bahun
15. Marjan Dirnbek
16. Marija Ana Nemec
17. Olga Tkalčec
18. Jasna Kotrle
19. Matija Gulič
20. Ivanka Nikčević
21. Marja Crnković
22. Stankica Novković
23. Nada Gajdarov
24. Vasilija Tovarloža
25. Katarina-Božica Latinčič

Slovenci v hrvaški manjšinski samoupravi

Člani svetov v županijah

Primorsko-Goranska županija: 1. Vida Srdoč 2. Loredana Jurković 3. Boris Rejec 4. Marija Birk 5. Boris Hrvatin 6. Ljudmila Barbalič 7. Boža Grlica 8. Milan Grlica 9. Vasja Simončič 10. Jasmina Dlačić 11. Ivan Harej 12. Zdenka Jelovčan 13. Dragica Rizman 14. Slavko Malnar 15. Edvard Primožič 16. Marta Vitaz 17. Ana Hromin 18. Marija Travner 19. Marijana Košuta Banković 20. Zarja Dlačić 21. Zdenka Kallan-Verbanac 22. Barbara Riman 23. Kristina Riman 24. Dimitri Jelovčan-Bulatović 25. Monika Robotić

Splitsko-dalmatinska županija: 1. Nadežda Eterović 2. Karel Kronegger 3. Sonja Mardešić 4. Albin Pinterič 5. Konrad Tratnik 6. Elvira Bavčević 7. Ivan Kosmos 8. Siniša Kosmos 9. Lidija Lasić 10. Cveto Šušmelj 11. Breda Vojnović 12. Ana-Viktorija Dešković 13. Marjeta-Valerija Martić-Paukić 14. Irena Novak 15. Karolj Zorn 16. Jožef Žnidar 17. Majda Frakić 18. Vera Hrga 19. Franc Maček 20. Branko Novak 21. Natali-

ja Novak 22. Gabrijela Knezović 23. Tatjana Kodžoman 24. Anton-Jožef Polajžer 25. Marija-Rozalija Stipišić

Istrska županija: 1. Marjan Brecelj 2. Marija Hrga 3. Dušan Žerovnik 4. Zoran Podobnik 5. Tanja Slamnik 6. Olga-Ana Benulič 7. Alenka Milotić 8. Marija Mordej-Gnjidić 9. Štefanija Sliško 10. Drago Brulc 11. Vesna Šereš 12. Olga Naglič-Radošić 13. Otmar Širec 14. Marjeta Milani 15. Andreja Taškovski 16. Marjeta Diminić 17. Tereza Gačeša 18. Miroslava Kranjčić 19. Pavel Rataj 20. Silva Šutar Vujičić 21. Malči Tatković 22. Marija Stančić 23. Teodor Štucin

Člani svetov v mestih

Reka: 1. Boris Rejec 2. Milan Grlica 3. Marija Birk 4. Jasmina Dlačić 5. Boža Grlica 6. Ljudmila Barbalič 7. Loredana Jurković 8. Marta Vitaz 9. Zarja Dlačić 10. Ivan Harej 11. Ana Hromin 12. Josip Dimitri Jelovčan-Bulatović 13. Dragica Rizman 14. Marija Travner 15. Marijana Košuta Banković

Split: 1. Cveto Šušmelj 2. Nadežda Eterović 3. Ivan Kosmos 4. Lidija Lasić 5. Sonja Mardešić 6. Marjeta-Valerija Martić-Paukić 7. Ana-Viktorija Dešković 8. Irena Novak 9. Albin Pinterić 10. Gabrijela Knezović 11. Siniša Kosmos 12. Vera Hrga 13. Branko Novak 14. Breda Vojnović 15. Anton-Jožef Polajžer

Pulj: 1. Vinko Knez 2. Damijana Pezdirc 3. Alojzija Slivar 4. Janez Velkavrh 5. Marija Langer 6. Frančiška Uzunić 7. Kladija Ana Velimirović 8. Antonija Bubić 9. Vesna Jelinčić 10. Bojan Bukovnik 11. Cvetka Celija 12. Kristina Kocanović 13. Bojana Hrobat 14. Milena Križman 15. Bojan Kaučić

Umag: 1. Vesna Car 2. Danica Bojković 3. Anton Kosmina 4. Jasna Majdak 5. Anton Pertot 6. Neža Učkar 7. Eva Vrtovec 8. Boris Birska 9. Vida Ferlin 10. Zora Grbac 11. Angela Prpić 12. Nadja Jacin 13. Alojzija Majdak 14. Tanja Ovuka 15. Anton Resnik

Člani svetov v občinah

Matulji - 1. Robert Bavčar 2. Apolonija Kinkela 3. Liljana Ru-

žić 4. Velja Bavčar 5. Roza Jelenić 6. Alenka Simčič 7. Alenka Stanić 8. Milena Zubčić 9. Ana Hreščak

Predstavniki v županijah

Karlovška - Janez Janković, **Varaždinska** - Barbara Antolić Vupora, **Zadrška** - Rafaela Štulina, **Osiješko-baranjska** - Polonca Margeta, **Šibensko-kninska** - Mojca Bareša

Predstavniki v mestih

Karlovac - Marina Delač-Tepšić, **Varaždin** - Igor Šerdoner, **Zadar** - Darja Jusup, **Osijek** - Sabina Koželj-Horvat, **Poreč** - Darinka Lovrić, **Samobor** - Goran Gorše

Predstavnice v občinah

Cestica - Ana Mumlek, **Matulji** - Roza Jelenić, Štrigova - Alenka Kosić Novak

Slovenija potrebuje rojake v zamejstvu in po svetu

Tudi letošnje poletje so se vrstila srečanja med predstavniki slovenske vlade in parlamenta ter Slovencev v zamejstvu in po svetu; udeleževali so se jih tudi naši predstavniki.

Na 15. vseslovenskem srečanju v slovenskem parlamentu 4. julija je predsednik Državnega zbora **Milan Brglez** poudaril, da smo Slovenci, ki živimo zunaj meja matične domovine, izjemen potencial: »Vendar v Sloveniji vsega tega kapitala, ki bi nam pomagal na številnih področjih, zlasti pa pri gospodarskem okrevanju in razvoju, ne znamo in ne zmoremo izkoristiti.«

Prav tako julija je na Ptuj potekalo tradicionalno srečanja Dobrodošli doma, na katerem se pod okriljem vladnega urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, vsako leto zberejo številni zamejci in izseljenci. Ob robu srečanja je 6. julija potekala seja sveta vlade za Slovence po svetu, ki jo je sklical premier **Miro Cerar**. Na seji je dejal: »Naše rojake po svetu potrebujemo, ne le zato, ker so del našega naroda in domovine, pač pa tudi zato, ker lahko preko njih Slovenija vstopa v svet in ker lahko tudi oni najdejo v Sloveniji priložnosti za svoje delovanje.«

Konec maja sta se v Ljubljani sešla novi koordinator Slovenske manjšinske koordinacije Slomak **Rudi Pavšič** (to vlogo je spomladi prevzel od **Suzane Weitlaner**) in minister za Slovence v zamejstvu in po svetu **Gorazd Žmavc**. Napovedala sta skorajšnje srečanje s predstavniki vseh krovnih organizacij v zamejstvu, ki sestavljajo Slomak, da bi lahko na njem podrobneje razpravljali o možnostih skupnega dogovarjanja. (jpt)

Predsednik Državnega zbora Milan Brglez. Foto: STA

Lovran

Za deseti rojstni dan Snežnika smo se povzpeli na Učko

Lovransko društvo Snežnik letos praznuje prvih deset let delovanja. Da bi jubilej obeležili malo drugače in ker imamo Slovenci radi hribe, smo koordinaciji slovenskih društev Istre predlagali, da se za naš praznik dobimo na Učki in tam preživimo dan v naravi.

V zaledju Lovrana se dviga gorski greben Učka z najvišjim vrhom Vojakom, ki sega 1401 meter visoko, od tam pa se odpira pogled na morje od Lovrana prek Kvarnerskega zaliva do Reke in otokov Krk in Cres. Na vrhu Vojaka je kamniti stolp iz leta 1911, s katerega se ob lepemu vremenu lahko vidijo celo Triglav, Snežnik, vrhovi Gorskega Kotarja, kot sta Snježnik in Risnjak ter proti jugu Velebit. Na zahodni strani si obiskovalec lahko odpočije oči na ljubkih hribovskih Istre. Pri prav dobri vidljivosti se na zahodu lahko vidijo tudi Benetke. Če človek ne zaupa lastnim očem, so mu na voljo tudi daljnogledi. V pritličju stolpa je javna ustanova Park narave Učka uredila trgovinico za spominčke, ki jih obiskovalci radi kupijo in odnesejo domov.

Stotnija Slovencev na strmih in položnih poteh

Dogovorili smo se, da se zjutraj 30. maja dobimo na cestnem prevoju Poklon, ki leži 922 metrov visoko, tam pa določimo dve težavnostni skupini in se odpravimo na pohod. Zbrali smo se člani vseh slovenskih društev iz Istre, skupaj okoli sto, najbolj številčni pa so bili Slovenci iz Labina.

Za težjo pot smo izbrali markirano planinsko pot, ki pelje proti vrhu Vojaku. Ker se vije strmo navzgor, potem pa spet navzdol do Poklona, ni ravno primerna za ljudi, ki niso popolnoma zdravi.

Za lažjo pot smo določili pot okoli Učke, ki nima toliko vzponov, je pa za dobro uro ali dve daljša, in pelje skozi gozd do spomenika

Draga Ajda, vse najboljše za 4. rojstni dan!

Najmlajše slovensko društvo na Hrvaškem je 15. maja praznovalo 4. obletnico ustanovitve. V tem kratkem času je postalo prepoznaven povezovalac pripadnikov slovenske narodne skupnosti ne le v Umagu, ampak tudi v Novigradu, Bujah, Grožnjanu in širšem območju Istrske županije.

Društvo Ajda je v štiriletnem delovanju opravilo še eno nalogo: s svojim delovanjem je slovensko kulturo in slovenski jezik približalo tudi večinskemu prebivalstvu v Umagu in drugim narodnostnim skupnostim tega območja. Praznovanje četrtega rojstnega dne je društvo povežalo s prireditvami ob dnevu mesta Umaga in 50. obletnici prihoda slovenskih umetnikov v Grožnjan.

Rojstnodnevna slovesnost

Na slovesnosti je uvodoma spregovorila predsednica društva **Danica Bojković**. Povedala je, da je umaška Ajda v štirih letih iz manjše skupine zanesenjakov prerasla v prepoznaven subjekt,

Obiskovalce je pozdravila predsednica Danica Bojković; v ozadju članice Vokalne skupine Ajda. Vse foto: Luciano Grozić

Premor na poti okoli Učke. Foto: Branka Širola

partizanski bolnišnici, naprej do Babinega groba, od koder se odpira krasen razgled na južni del Kvarnerskega zaliva in otoke Krk, Plavnik in Cres, nadaljuje po zahodnem delu Učke proti vasici Mala Učka in naprej do Poklona. Zaradi dolžine je za to pot treba imeti kar nekaj kondicije.

Stolp na Učki. Foto: arhiv SKD Snežnik

Oblikovala pa se je tudi tretja skupina, ki se je sprehodila po gozdnih stezah in je uživala ob lepemu vremenu v svežemu gorskemu zraku. Nekateri so do Vojaka in nazaj prišli že v treh urah, največ pa so pa hodili tisti, ki so izbrali pot okoli Učke – kar šest ur. Utrueni po uspešnem pohodu smo se usedli pred hotelom na Poklonu in se okrepčali z istrsko mineštro. Kaj kmalu pa se je ob glasbi tudi zaplesalo. Ko se je sonce skrilo za drevesi, je postalo kar sveže in smo se utrujeni, vendar zadovoljni, odpravili vsak proti svojemu domu.

Vasja Simonič

Umetnici Leonida Bernetič Zelenko in Nina Zelenko iz Iztokom Premrovom (z leve).

Čestitke pevki Bojani Čibej za odličen nastop.

ki združuje okrog 170 članov in vsako leto pripravi štiri, sedaj že tradicionalne prireditve, sodeluje pa tudi na drugih kulturnih prireditvah na območju ter gostuje v domovini in tujini. Pevska skupina Ajda zapela venček slovenskih ljudskih pesmi: Ajdov cvet, Škrjanček in Ljubca povej. V tej skupini poleg zborovodkinje **Vesne Car** sodeluje 18 pevk - ljubiteljic slovenskih narodnih pesmi, pojejo pa tudi že triglasno. Vodja literarne skupine **Irena Blažić** je nato napovedala otvoritev razstave likovne umetnice, kiparke **Leonide Bernetič Zelenko** in grafične ter keramične oblikovalke **Nine Zelenko** ter navzoče povabila v predverje mestne knjižnice; tam je umetnostni zgodovinar in likovni kritik **Iztok Premrov** predstavil družino Zelenko in obe umetnici, njuna umetniška dela in 50-letno zgodovino delovanja slovenske umetniške kolonije v Grožnjanu. Sledil je koncert slovenskih popevk Zlati hiti 60-tih in 70-tih v odlični izvedbi mlade pevke **Bojane Čibej** in ob spremljavi pianista **Nenada Rožiča**. Kulinarčna skupina pod vodstvom **Monike Vračar** je na koncu poskrbela za pokušino slovenskih tradicionalnih jedi. Prijetno druženje se je nadaljevalo še pozno v noč. Slovesnost in otvoritev razstave je spremljala tudi ekipa regionalnega centra RTV Koper Capodistria. Novinarski članek z izjavami si je mogoče prebrati na manjšinskem portalu RTV Slovenija (<http://3-reg.rtvlo.si/rck/slo/druzba/ajda-krepi-slovensko-besedo-v-hrvaski-istri/365436>).

Irena Blažić

Poletne dejavnosti Lipe - hrana za oči, ušesa in telo

V zadrski slovenski skupnosti je bil tudi letos osrednji majski dogodek likovna kolonija. Junija pa je društvo Lipa sodelovalo na jubilejnih, desetih dnevih kulturne različnosti. Program je prvič potekal na prostem, na Trgu pet bunara.

Na prireditvi, ki jo je 6. junija pripravila Koordinacija narodnih manjšin Zadske županije, je svojo kulturo in gastronomijo predstavilo osem narodnih manjšin: albanska, bošnjaška, črnogorska, madžarska, makedonska, slovenska, srbska in italijanska. Predsednik koordinacije in podpredsednik Sveta za narodne manjšine Republike Hrvaške **Veselo Čakić** je spomnil, da je prireditev priložnost, da se predstavniki manjšin predstavijo kot pozitiven in sprejet del družbe. Na prvih dnevih kulturne različnosti pred desetimi leti je v kulturnem programu nastopila dramska skupina reške Bazovice pod vodstvom **Lojzeta Usenika**, letošnje dneve pa je z odmevnim nastopom obogatila folklorna skupina reškega društva pod vodstvom **Nataše Grlice**. Na slovenski gastronomski stojnici so obiskovalci lahko poskusili dobrote, ki so jih pripravile pridne članice Lipe, med njimi janeževe upognjence, špehovko, za-

Veselo druženje udeležencev na otvoritvi likovne razstave. Foto: Velimir Brkić

Bogastvo tradicionalnih jedi na slovenski stojnici. Foto: A. Sitnica

seko in kranjsko klobaso, hrano pa so zalili z vinom Maje iz Privlake. Posebej pa nas je razveselila navzočnost državnega sekretarja v Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudija Merljaka**.

Nastop folklorne skupine reške Bazovice. Foto: A. Sitnica

Preko kamenja do zaliva

Osma likovna kolonija Maj 2015 Turanj se je odvijala od 18. do 22. maja v hotelu Alba, delu apartmajskega naselja Croatia Sv. Filip in Jakov na Medini. Udeležilo se

Gorski Kotar

Priprava pohodniške sezone s pomočjo ljubljanskih tabornikov

V skednju etnološke zbirke Palčava šiša smo od 28. aprila do 1. maja gostili tabornike mladinske skupine Taborniškega roda Beli bober iz Šentvida pri Ljubljani. Pomagali so nam pri čiščenju planinskih in pohodniških poti po dolini Čabranke in nad njo.

Pred dvema letoma je poti in gozdove v dolini močno prizadel žled, zato so bile nekatere poti zelo težko prehodne. V treh delovnih dneh smo očistili najbolj kritične dele poti od planinskega doma v Zamostu do Fažoncev in nazaj do zamoščanske cerkvice, pot na izvir Gerovčice in odsek planinske poti od Pavličkavih v Gornji Požarnici do Svete Gore. Na tem območju

vsako leto pripravimo pohod po poteh starih trgovskih karavan nad dolino, deloma tudi na slovenski strani - od Trave preko Pungerta do Črnega Potoka.

Taborniki iz Ljubljane: vodnika Vito in Aljaž ter taborniki Živa in Ana (z leve). Foto: Marko Smole

Trije delovni dnevi z marljivimi taborniki, ki so prišli prostovoljno pomagat v dolino Čabranke, so hitro minili. Ogledali so si tudi dolino, njena naselja in kulturne spomenike, posebno so bili navdušeni nad Palčavo šišo in skednjem, v katerem so spoznavali življenje v dolini pred sto in več leti. Poti smo čistili s pomočjo domačinov z obeh strani meje, na žalost pa brez kakršnekoli podpore uradnih institucij. Le iz TZ Čabar so poslali opravičilo, da imajo težave s financiranjem in žal ne morejo sodelovati. Pri prehrani so pomagali predsednica TD Loški Potok **Blanka Bartol** ter domačini iz Črnega Potoka in Požarnice. Veseli

je je enajst umetnikov iz petih slovenskih društev, pridruženi člani zadrške Lipe iz Vira, Sv. Filipa in Jakova ter gost iz Slovenije. Ob koncu kolonije je bila odprta razstava z naslovom Preko kamenja do zaliva – Od škrape do vale, na kateri so svoja dela razstavili **Ivan Kosmos** in **Alenka Zaviršek** (Triglav Split), **Neva Pibernik Stančič** (Istra Pulj), **Vesna Papac** (Slovenski dom Karlovec), **Stanka Novković** (Slovenski dom Zagreb), **Marjan Miklavac** (Sežana), **Nada Pija Bajlo**, **Marija Ivoš**, **Majda Radović** (Vir), **Zrinka Majica** (Sv. Filip in Jakov) in **Jože Arzenšek**, vodja kolonije in likovne sekcije Lipe Zadar. Razstava je bila na ogled do 30. junija. »Kolonija je postala nepogrešljiv del naše turistične ponudbe,« je dejala direktorica turističnega urada občine Sv. Filip in Jakov **Klara Eškinja Glavan**. Predsednica društva **Darja Jusup** je poudarila, kako pomembna so takšna druženja za slovensko skupnost v tem delu Hrvaške. To je bilo čutiti tudi v razpoloženju na razstavi: članica **Fani** je dejala, da se tovrstnih dogodkov udeležuje že zato, da sliši slovensko besedo. Na tej prireditvi je lahko prisluhnila recitacijam pesmi **Andreje Malta Jezeršek**, Marije Ivoš in **Zorice Buljanović**. Venček pesmi in plesov so izvedli člani Kulturno umetniškega društva Maslina iz Turnja - nastop so zazokročili s slovensko pesmijo Zabučale gore z znanim verzom: Oj, mladost ti moja, kam odšla si, kje si...

Darja Jusup

smo, da so bili mladi pripravljeni žrtvovati del počitnic za urejanje območja, ki je del turistične infrastrukture Mesta Čabar in sosednjega brega, ne glede na mejo.

Razgledi, ki pohodnikom jemljejo dih

Del očiščene poti - od Trave v dolino – smo prvič prehodili na pohodu za 1. maja. Zaradi slabe vremenske napovedi ni bilo toliko ljudi kot običajno, a je pohod vseeno uspel: preživeli smo lep dan, prehodili skoraj 20 km po terenu od 850 do 300 m nadmorske višine, se pogovarjali z domačini po vaseh in naseljih ter obiskali tri kulturno dediščinske točke - Rihtarjevo domačijo na Babnem Polju, etnografsko zbirko v nekdanji kočevski domačiji Pri Mnč-

kenih in domačiji Zajskih v Bezgovici, kjer je od lanskega leta postavljena zbirka kmečkega orodja. Pohod po dolžini ni ravno najenostavnejši, vendar s strmih bregov nad dolino ponuja poglede na dolino Čabranke in zgornje Kolpe, o katerih lahko potnik z avtomobilom ali kolesom samo sanja. Upamo, da se bo glas o lepih razgledih in prijaznem okolju širil naprej in da se nam prihodnje leto pridruži več pohodnikov, saj nas je bilo pred dvema letoma že skoraj sto. Lepo vabljeni prihodnje leto. Vreme pri nas vedno je!

Pri organizaciji pohoda so poleg Etnološke zbirke Palčava šiša iz Plešč sodelovali še SKD Gorski Kotar, Zavod Rihtarjeva domačija in TD Loški Potok ter vaščani Binkla, Trave, Bezgovice in Padova.

Marko Smole

In memoriam Slavko Malnar

7. julija se je od nas nepričakovano za vedno poslovil Slavko Malnar iz Lazov pri Tršču (Trstju) v občini Čabar, soustanovitelj in dolgoletni predsednik Slovenskega kulturnega društva Gorski Kotar. Nenadna smrt nas je globoko pretresla, zapustil nas je sredi načrtovanja novih projektov.

Slavko je bil rojen 21. junija 1961 v Obmejnem Prezidu kot četrti od sedmih otrok. Osnovno šolo je končal v rodnem kraju, šolanje pa nadaljeval na srednji tehnični šoli v Ljubljani, smer strojništvo. Slovenska štipendija mu je omogočila študij na ljubljanski strojni fakulteti, kar je večkrat s hvaležnostjo poudarjal. Leta 1986 se je kot strojni inženir zaposlil v Kovinoplastiki Lož, kjer je bil zaposlen do smrti.

Slavko je bil uspešen konstruktor novih izdelkov, za delovne uspehe je bil večkrat nagrajen, med drugim z zlatim priznanjem za inovacije pri Gospodarski zbornici Slovenije. Njegovi izdelki in rešitve so tudi patentirani.

Z mislijo na povezovanje Slovencev v tem delu Gorskega Kotarja se je ukvarjal dolgo pred nastankom društva, bil je eden od pobudnikov njegove ustanovitve, prvi je navezal stike z Ljubljano in Urdom za Slovence v zamejstvu in po svetu prek **Rudija Merljaka**, kasneje tudi z društvom Bazovica na Reki. Slovensko kulturno društvo Gorski Kotar je bilo

ustanovljeno leta 2007, Slavko Malnar je bil najprej njegov podpredsednik, od leta 2009 pa predsednik. Bil je odprt za ideje in pobude sodelavcev, društvo se je lepo razvilo, pridobilo številne nove člane in širilo delovanje ne samo na kulturnem področju, ampak tudi na gospodarskem. Spodbudil je projekte za ohranitev lokalne govornice v javnem delovanju in izvajanje dopolnilnega pouka slovenskega jezika v Čabru. Z veliko truda in energije je prek druženj, delavnic, strokovnih ekskurzij in pevskih srečanj gradil mostove z ljudmi slovenskih korenin v Sloveniji in zamejstvu. Spodbujal je razvoj kmetijstva in lokalne predelave na čebranskem, s čimer bi zadržali ljudi na tem območju in omejili sedanje trende odseljevanja in opuščanja obdelovanja zemlje. S Kmetijsko gozdarskim zavodom Ljubljana in slovenskim ministrstvom za kmetijstvo in gozdarstvo so bila organizirana številna izobraževanja in ogledi primerov dobrih praks po Sloveniji in zamejstvu. Te dejavnosti so bile v zadnjem letu prenesene na novoustanovljeno Kmetijsko izobraževalno skupnost Gorski Kotar, katere podpredsednik je bil Slavko. Postavljen je bil vzorčni vrt v Prezidu, člani pa s svojimi izdelki sodelujejo tudi na različnih kmetijskih sejnih po Sloveniji in dobivajo nagrade.

Žal se je Slavkova pot končala prekmalu. Zapustil je ženo **Faniko** in otroka, ki sledita njegovim potem: na Univerzi Ljubljana sin študira strojništvo, hčerka biotehnologijo.

Njegovi sodelavci in člani SKD Gorski Kotar bomo za njim še dolgo žalovali in se spominjali skupnih projektov, ki pa jih bomo tudi z mislijo na njegov prispevek pogumno nadaljevali. Spominske besede končujem tako, kot je bil končan eden od govorov na trstjanskem pokopališču, ob Slavkovem grobu: "Dobar si boj vojeval i vjeru sačuval. Počivao u miru Božjem i bila ti laka hrvatska gruda."

Marko Smole

Planinci društva Bazovica na izletu v Dalmaciji

Planinska skupina v reški Bazovici vsako leto pripravi približno dvajset pohodov v okoliške hribe, Gorski kotar, Velebit, na jadranske otoke, v Alpe in Dolomite. Od 30. maja do 4. junija so se odpravili v Dalmaciji.

Izleta na polotok Pelješac in otok Korčulo se je udeležilo 60 članov Bazovice, članov prijateljskih društev iz Slovenije in Hrvaške in drugih prijateljev skupine. Na Pelješcu so se povzpeli na najvišji vrh Sveti Ilija, ki je visok 961 metrov. Prelepa tura s krasnimi razgledi proti otokom Južnega Jadrana in Biokovu na kopnem je trajala čez sedem ur, saj je Sveti Ilija kar resna gora. Na otoku Korčula so se povzpeli na lep razglednik Kom, si ogledali mesto Blato s

prelepim lipovim drevoredom, Velo Luko in arheološko najdišče Vela špilja ter seveda staro prelepo mesto Korčulo. Za konec so se zadnji dan povzpeli na 470 metrov visoki vrh Sveti Ivan nad Žuljano na Pelješcu, kjer so jih pestile huda vročina čez 30 stopinj in pomanjkanje markacij. Na povratku domov so obiskali še Šibenik in s planinskim kosilom v Gospiću sklenili še eno prekrasno hribovsko potepanje.

Darko Mohar 📷

Planinska skupina v reški Bazovici deluje od leta 2002. Šteje okrog 60 članov. Poleg pohodov organizira tudi predavanja s planinsko, potopisno in naravovarstveno tematiko, razstave fotografij ali drugih umetniških del. Veliko deluje na povezovanju planincev različnih narodov in neguje stike s številnimi društvi na Hrvaškem, v Sloveniji, Italiji, Avstriji in BiH.

Vzpon na Svetega Ilijo na Pelješcu. Foto: Darko Mohar

Krasen razgled proti otokom južnega Jadrana in Biokovu. Foto: D. M.

Karlovec

Marina Delač-Tepšić: Za živahno delovanje nujno potrebujemo prostore!

Marina Delač-Tepšić je tretje leto predsednica karlovškega Slovenskega doma. Sodelovala je že pri njegovi ustanovitvi leta 2006, skupaj s prvim predsednikom Silvinom Jermanom.

Krmilo društva je prevzela po Jermanovem odstopu iz zdravstvenih razlogov, lani pa je bila izvoljena na ta položaj in zdaj opravlja štiriletni predsedniški mandat. Je tudi drugič zapored predstavnica slovenske nacionalne manjšine v Mestu Karlovec.

■ Ste Karlovčanka slovenskih korenin, tesno povezana z očetovino.

- Rojena sem leta 1953 v Karlovcu, po poklicu sem diplomirana ekonomistka, sem poročena in mati hčerke Tihane. Slovenske korenine imam po očetu, ki je v Karlovec prišel kot mladenič iz rodne Kostela pri Kočevju. Tu se je zaposlili in si

ustvaril družino. Redno obiskujem in tudi ohranjam očetovo domačijo, v kateri občasno živim s družino.

■ Slovenski dom je v slabem desetletju postal pomemben družbeni dejavnik v Karlovcu.

- Društvo šteje prek 120 članov iz Karlovca in Karlovške županije. To ni malo, vendar na tem območju živi veliko več rojakov, zato si prizadevam, da bi v društvo privabili še več tukajšnjih Slovencev vseh generacij. Verjamem, da lahko za širjenje članstva največ naredimo z dejavnostjo društva, naše delovanje je naša največja reklama.

Predsednica karlovškega Slovenskega doma Marina Delač-Tepšić. Foto: SD Karlovec

■ Katere so ključne dejavnosti Slovenskega doma?

- Redno pripravljamo dogodke ob slovenskem kulturnem prazniku in v

Zakaj je pred stotimi leti v mestu nastala primorska kolonija

Član karlovškega Slovenskega doma dr. Mirko Butković je 25. maja pripravil predavanje o stoletnici soške fronte in primorskih Slovencih v Karlovcu. Predavanje je potekalo v Mestni knjižnici I. G. Kovačić, v sodelovanju z Vseučiliščem Karlovec.

Prva svetovna vojna se je začela leta 1914, prvi spopad na soški fronti pa 24. maja 1915. Soška fronta je del jugozahodnega bojišča, ki se je vilo od Rombona nad Bovcem do Tržiča ob

Jadranskem morju. Južni del soške fronte od Tolmina do Tržiča je branila peta avstro-ogrsko armada pod poveljstvom generala Svetozarja Borojevića. Tej armadi je pripadal 96. karlovški pehotni

Zanimivo predavanje prof. dr. Mirka Butkovića o Soški fronti in primorskih Slovencih v Karlovcu. Foto: SD Karlovec

počastitev pomembnih osebnosti in dogodkov iz slovenske zgodovine. V okviru tečaja slovenščine deluje tudi dramska delavnica. Organiziramo razstave znanih likovnih avtorjev in sodelujemo z več likovnimi društvi iz Slovenije in Hrvaške. V sodelovanju s karlovškim vseučiliščem organiziramo cikle poljudnih in znanstvenih predavanj; dogodke povezuje in pripravlja naš član dr. **Mirko Butković**. Zelo obiskani so literarni večeri in predstavitve knjig slovenskih avtorjev, ki jih pripravljamo v sodelovanju z mestno knjižnico. Koncerte in glasbene večere pripravljamo v sodelovanju s karlovško glasbeno šolo. Potekajo tudi otroške glasbene delavnice pod mentorstvom naše članice, profesorice kitare **Tene Bunčić**. Imamo plesno skupino za mlade Živa, ki redno nastopa na naših prireditvah. Med večjimi dosedanjimi projekti je izid

knjige Slovenci Karlovcu – Karlovac Slovencima, ki jo je leta 2009 napisal Silvin Jerman. To je druga knjiga o Slovencih v Karlovcu in smo zelo ponosni nanjo.

■ Kaj pa je vaš naslednji cilj ali še neuresničena želja?

Želimo si lastnega prostora za druženje članov in prijateljev. Zdaj je društvo registrirano na naslovu mestne knjižnice in tamkajšnje prostore uporablja za prireditve in razstave, medtem ko se moramo za ostale dogodke znajti kakor vemo in znamo. Lastni prostor nam manjka, vendar še ne ovira živahnega delovanja. Naslednje leto bomo praznovali deseti rojstni dan društva in si želimo predvsem, da bi Slovenski dom Karlovec obstal in se razvijal v sodelovanju z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem in drugod po Evropi. (mdt/jpt) 📍

Kronika dogodkov v karlovškem Slovenskem domu

16. aprila je bila v Mestni knjižnici I. G. Kovačić, osrednji knjižnici Slovencev na Hrvaškem, predstavitev antologije Iz jezika v jezik, ki jo je izdalo Društvo slovenskih pisateljev. V antologijo je urednica dr. **Lidija Dimkova** uvrstila 34 besedil avtorjev, ki živijo v Sloveniji, pišejo pa v svojih maternih jezikih, in sicer v madžarskem, italijanskem, romskem, slovaškem, hrvaškem, srbskem, bosanskem, makedonskem in angleškem jeziku. Knjigo so predstavili gosti iz Slovenije, poleg sourednice **Jadranke Matić Zupančič** so nastopili tudi pesniki **Jure Drljepan**, **Željko Perović** in **Nataša Kupljenik**. Lep, pester in zanimiv večer je posebej poudaril pomen ustvarjalnosti in sodelovanja med različnimi kulturami.

Ob mednarodnem dnevu plesa je plesna skupina Živa, ki v društvu deluje pod vodstvom koreografinje **Vere Mitrović Vrbanc**, izvedla tri nastope, in sicer 28. aprila v Plesnem centru Studio 23 ter 29. aprila v dvorani Mestne knjižnice in domu za starejše Sv. Anton. V glasbenem programu so nastopali **Goran Ilić** na kitari in klaviaturah, **Nikola Crnković** na tolkalih in **Višnja Bilen** na gongih. Skupščina karlovškega Slovenskega doma je 20. maja potrdila finančno poročilo, ki ga je predstavila predsednica nadzornega odbora **Frida Bišćan**, sprejela poročilo o delu v minulem letu in program dela za leto 2015 ter potrdila dopolnjen statut društva. (mdt)

Predstavitve knjige Iz jezika v jezik: Željko Mavretić, Jure Drljepan, Jadranka Matić-Zupančič, Nataša Kupljenik, Željko Perović (z leve). Foto: SD Karlovec

► polk, ki je bil steber obrambe pred vdorom italijanskih sil v Vipavsko dolino. Žrtve so bile strahotne; samo v deseti soški bitki leta 1917 je bilo 800 ranjenih, 200 mrtvih in okrog 40 ujetih. V zahvalo za junaško obrambo so jim postavili veličasten spomenik na vojaškemu pokopališču v Črničah, kje počiva več kot 466 vojakov karlovškega polka.

Karlovcani posoških in kraških korenin

Med vojno in po njej je zelo trpelo tudi civilno prebivalstvo vzdolž soške fronte. Večjo skupino prebivalcev Posočja in Krasa – iz Orehovlja, Mirna, Rupe, Peči in Sovodnja – je primorski podjetnik Andrej Jakil skupaj s tovarno preselil v Karlovec. Prišle so družine Jakil, Povodnik, Butkovič, Trampuž, Tomašič, Bačer, Tomažinčič in druge. Delo so dobile v tovarni usnja Jakil in drugod po mestu. Po koncu vojne se je del Slovencev vrnil domov, nekateri pa so za vedno ostali v Karlovcu, in njihovi potomci so tudi člani našega društva.

Dragoceni spomini v muzejskih sobanah

Ob stoletnici začetka soške fronte sta se v skupnem projektu povezala Mestni muzej Karlovec in Goriški pokrajinski muzej. Muzealci so si izmenjali eksponate, obe razstavi pa povezuje tudi enotno oblikovanje bogatih razstavnih katalogov. V karlovškem muzeju so se z razstavo Za kralja in dom (odprta je bila od lanskega decembra do letošnjega aprila) spomnili ne le 96. pehotnega polka iz Karlovca, ki je štel med 3.000 in 4.000 mož, ampak predvsem vsakdanjega mestnega življenja med prvo svetovno vojno. V gradu Kromberk na Goriškem pa je še do maja 2016 odprta razstava Sem puško zagledal in jokat začel, ki podrobneje predstavlja vojaško pot in življenje borcev karlovškega polka. Goriška razstava se osredotoča na čas od 15. julija 1915, ko so enote 96. polka prišle na soško fronto, na področje Kostanjevice na Krasu, ter do februarja 1918, ko so še zadnji vojaki tega polka ostali v Črničah, kjer so varovali takrat že zapuščeno vojaško bolnišnico. Najpomembnejši eksponat je originalna zastava tega polka, ki jo je posodil Hrvaški zgodovinski muzej iz Zagreba.

Marina Delač-Tepšič, jpt

Pulj

Poklon očetu slovitega puljskega festivala Marjanu Rotarju

Ko govorimo o puljskem filmskem festivalu, najprej pomislimo na kino pod zvezdami in množico ljubiteljev sedme umetnosti, ki se zgrinja v veličastno areno. Manj znano je, da je idejni začetnik festivala Slovenec, Marjan Rotar (1927–2003). Njegovemu spominu smo se poklonili 12. junija

Spominski večer v poklon Marjanu Rotarju v kinu Valli je pripravilo slovensko društvo Istra. V soglasju s Pulafilom festivalom in krajevnim odborom puljskega okraja, kjer je Rotar stanoval, je bilo sklenjeno, da bo ta slovesnost svojevrsten uvod v letošnje festivalsko dogajanje.

Pričevalci, spoštovalci, prijatelji

V glasbenem delu programa je poleg pevskega zbora Encijan z dirigentko **Paolo Stermotić** ter ob spremljavi pianista **Sandra Vešligaja** in kitarista **Alena Bel-lula** sodeloval orkester Glasbene šole iz Pulja pod dirigentsko palico **Denisa Goldina**. Drugi del prireditve je bil posvečen osvetlitvi osebnosti Marjana Rotarja. Predvajan je bil 15-minutni odlomek filmskega zapisa, v katerem se z Rotarjem

samo pol leta pred njegovo smrtjo pogovarja **Igor Galo**. V pogovoru, ki ga je usmerjal novinar, publicist in filmski kritik **Mate Čurić**, smo prisluhnili pričevanjem Igorja Gala, **Branke Orlič**, ki je spomnila na Rotarjeve zasluge za odprtje puljske glasbene šole, in **Gorke Ostojić Cvajner**, nekdanje direktorice filmskega festivala, ki je dejala: »Rotar je bil leta 1953 mlad, vnet prišlek, 26-letnik, ki je širil meščanski duh, urbano kulturo in tiho revolucijo. Bil je čaroben, luciden in absolutno nezaustavljiv«.

Spomin nanj utrgajmo pozabi!

O Marjanu Rotarju, predanem, vsestranskem in predvsem zagnanem kulturnem delavcu, ki je v petdesetletnem obdobju pustil globoke sledi v kulturi Pulja, je

Varaždin

Razstava in predstava o Barbari Celjski, legendarni Črni kraljici

V varaždinski Palači Herzer so 14. maja odprli potujočo razstavoo **Barbari Celjski, eni najpomembnejših evropskih osebnosti svojega časa, mladinska igralska skupina društva Nagelj pa je dva dni pozneje izvedla nekaj prizorov iz življenja legendarne Črne kraljice.**

Razstava je nastala v Celju, prikazuje pa 16 reprodukcij listin, ki jih hranijo slovenski, hrvaški in madžarski arhivi. Gostovanje v Varaždinu so pripravilidruštvo Nagelj, Društvo hrvaško-slovenskega prijateljstva, Pokrajinski muzej Celje, Državni arhiv in Mestni muzej Varaždin.»Skupna zgodovina nas zavezuje, da skupaj gradimo mostove

prijateljstva in razvijamo sodelovanje ne samo na kulturnem, ampak tudi na izobraževalnem, podjetniškem in vseh drugih področjih,« je na odprtju razstave dejala **Barbara Antolić Vupora**, podpredsednica Naglja. Po ogledu razstave so obiskovalci z velikim zanimanjem spremljali predavanje **Rolande Fugger Germadnik**, profesorice zgodovine in muzejske svetovalke Pokrajinskega muzeja Celje, ki se je posvetila raziskovanju zgodovinske vloge Barbare Celjske in okoliščin, v katerih je živela in delovala. Na podlagi literature o življenju Barbare Celjske je mladinska igralska skupina Nagelj ustvarila predstavo Črna kraljica. V njej sta poleg avtorjev besedila **Patricije Hip** in **Matije Benića**

Nastop pevskega zbora Encijan. Foto: M. Angelini

premalo znanega predvsem zato, ker je bil skromen in samozatajevalen. Ni edini. V puljski zgodovini je še več posameznikov z izjemnim prispevkom, o katerih se premalo ve. V društvu Istra se zavedamo, da smo dolžni postoriti vse, kar je v naših močeh, da bi se delovanje takšnih osebnosti razsvetlilo, zabeležilo in s tem utrvalo pozabi.

Mesto Pulj je ob 50. obletnici filmskega festivala ustanovilo nagrado z imenom Marjana Rotarja, ki jo podeljuje za izjemne prispevke v povezovanju filma in mesta Pulj. Po njem so pred kratkim poimenovali tudi serpentino ob puljski areni.

Klaudija Velimirović

Marjan Rotar, ustanovitelj festivala, someščan z vizijo

Za človekom ostajajo njegova dela in spomini. Seveda, če je za časa življenja razmišljal v smeri nesebičnega ustvarjanja in okoli sebe zbiral enako misleče, ki so mu na tej poti podali roko in podporo. Marjan Rotar je bil ravno takšna osebnost, človek z vizijo, eden izmed priseljencev v Pulj, ki so v ruševinah okoli sebe videli priložnost najprej za popravilo, potem pa nadgradnjo na teh še svežih slojih, seveda z novimi vsebinami. Z izkušnjo, resda ne veliko, vendar iskreno, ki jo je prinesel iz rodne doma iz okolice Trbovelj, je zidal mozaike nastajajočega novega mesta – takšnega Pulja, v kakršnem je želel živeti s svojo družino in privabiti v gosté ljudi iz vsega sveta, da bi občudovali njegove pretekle dosežke in tudi sodelovali v razvoju njegove prihodnosti. (Iz besedila **Mateja Čurića**, objavljenega v zgibanki o Marjanu Rotarju, ki jo je izdalo društvo Istra.)

Marjan Rotar. Foto: Glas Istre

igrali še **Lucija Vupora** in **Dajana Barukčić**. Predstavo je režirala Patricija Hip.

Vznemirljiva, samostojna, emancipirana

Barbara Celjska je bila izjemno zanimiva osebnost, od ostalih žensk tistega časa jo loči dejstvo, da je bila zelo samostojna in emancipirana. Govorila je več jezikov, med njimi tudi je latinščino, madžarščino,

francoščino, poljščino in hrvaščino. Proučevala je alkimijo in se zanimala za ostale napredne ideje svojega časa. Bila je kraljica polovice Evrope, trojna kraljica, okronana za ogrsko-hrvaško, nemško in češko kraljico. (Podrobneje smo o njej in rodovini Celjskih pisali v 54. številki Novega odmeva).

Ob imenu Barbare Celjske se omenjajo številne legende. Rada se je oblačila v črno in zato so jo klicali Črna kraljica. Otroci

se še danes igrajo igro Črna kraljica 1,2,3, še danes poznamo pecivo Črna kraljica in pivo Črne kraljice.

Barbarine posebnosti so bile v njenih časih kontroverzne, v današnjih okoliščinah pa bi lahko bila prava evropska voditeljica. Danes imamo priložnost in dolžnost, da nadaljujemo povezovanje Evrope tako na kulturnem kot gospodarskem področju.

Tatjana Novak

Z otvoritve razstave ABC Arhivska Barbara Celjska. Foto: SKD Nagelj

Goran Habuš, Barbara Antolić Vupora in Rolanda Fugger Germadnik (z leve) na razstavi. Foto: SKD Nagelj

Navdušenje nad slovensko uspešnico

Osiješko društvo Stanko Vraz je osrednji dogodek letošnjih dnevov slovenske kulture pripravilo v 50 kilometrov oddaljenem Đakovu; glasbeno-odrška uspešnica je navdušila obiskovalce.

V okviru programa Po Evropi s kulturo je bila 17. junija v dvorani Đakovskega hrvaškega doma uprizorjena glasbena komedija *Od tišine do glasbe*, ki jo je režiral dramatik, scenarist in režiser **Marko Vezovišek**, na odru pa jo je fenomenalno izvedel znani slovenski igralec in glasbeni virtuoz **Jure Ivanušič** iz Maribora. Prireditev so si ogledali člani društva Stanko Vraz in pripadniki manjšin iz Đakova in Osijeka. V Đakovo je prišel tudi poslanec narodnih manjšin v hrvaškem Saboru **Nedžad Hodžić**. Med obiskovalci je bil tudi **Mirko Čurić**, đakovski podžupan. V predstavi *Od tišine do glasbe* nas dramski igralec in pianist Jure Ivanušič v sproščnem enournem nastopu na zanimiv in privlačen način, z anekdotami in šalami, popelje skozi zgodovino in fenomen glasbe v vsej njeni raznovrstnosti. Od kamene dobe do Rolling Stonesov, od klasike do moderne, od jazz do popa, od popevke do šansona, od uverture do aplavza. Prireditev je bila polna humorja in zelo zanimiva, zato jo priporočamo vsem slovenskim društvom, ki si je še niso ogledali. Če ste si zaželeli humorja, si vsekakor oglejte glasbeno komedijo *Od tišine do glasbe*. Dnevi slovenske kulture so se sicer začeli 16. junija, s podelitvijo spričeval obiskovalcem dopolnilnega pouka slovenskega jezika v Osijeku. Sklepni dogodek je bil 19. junija v prostorih društva, kjer so odprli razstavo fotografij *Zgodovina Ljubljane*.

Zvonko Horvat

Enkratnik Jure Ivanušič na odru v Đakovu.
Foto: Adrijana Horvat

Na obisku pri Mariji Šošić, najstarejši članici društva Triglav

Najstarejšo članico našega društva, 95-letno Marijo Šošić, rojeno Knaflič, smo obiskali v novem domu pri hčerki Ireni v Kaštelih in se v prijetnem klepetu sprehodili skozi njeno izredno dinamično in zanimivo življenje.

Življenjska zrelost, modrost, spokoj in zmirljivost v duši krasijo kleno Slovenko, rojeno davnega leta 1920 na Bledu, v mlino pod Stražo, nad znano blejsko Titovo vilo. Bila je tretja hčerka med osmimi otroki očeta Franca in matere Terezije. Oče je bil mizarjski mojster. Igral je klarinet, eden od bratov pa harmoniko, zato se je v njihovi družini veliko pelo in plesalo. In od tod, kljub težavnemu življenju, vedrina v Mariniem srcu.

Prek Beograda v Berlin, od tam za vedno v Split

Po končani osemletki na Bledu je morala Marica s trebuhom za kruhom. S 17-imi leti je dobila delo v beograjskem hotelu Moskva. Stanovala je pri bogati družini Pukoć, ki je imela v tistem času številne hotele in restavracije v Beogradu. Iz tistih časov Marija še vedno hrani dragocen spomin, porcelansko kavno skodelico. Življenje v Beogradu je kruto prekinilo nemško bombardiranje leta 1941. Njen beg v rodni kraj je trajal dolgih deset dni. Od tam so jo deportirali v Berlin. Delala je v gospodinjstvu nacističnega Williija Schuberta, upravitelja tovarne za izdelavo finih letalskih delov. Gospa Schubert je Marijino delo cenila, jo spoštovala in imela rada.

Maroltovci navdušili na zares luštni noči

Splitski Slovenci smo po dolgotrajnem prizadevanju maja letos v mesto pod Marjano le uspeli pripeljati Akademsko folklorno skupino Franceta Marolta iz Ljubljane.

Gostovanje sta podprla slovensko kulturno ministrstvo in Urad za Slovence v zamejstvu in po svet, največ zaslug pa gre eni najaktivnejših maroltov in nekdanji dolgoletni predsednici društva, naši Splitski Ljubljančanki **Ani Eterović**. V Domu HV v Lori ja ansambel 30. maja v 90-minutnem nastopu prikazal pestrost in bogastvo slovenske plesne, pevske, glasbene in oblačilne dediščine Slovenije in slovenskega zamejstva. Kot gosti so s starimi splitskimi plesi v koreografiji **Branka Šegovića** nastopili člani KUD-a Jedinstvo iz Splita. Publika je nastop navdušeno nagrajevala z gromkim aplavzom. Med gosti so bili tudi častni konzul Slovenije v Splitu **Branko Roglič**, minister **Gorazd Žmavc** in tajnik Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudi Merljak**.

Naslednji dan, v nedeljo zjutraj, so maroltovci v prostorih društva za otroško skupino Kekec in učence dopolnilnega pouka slovenščine pripravili brezplačno delavnico slovenskih narodnih plesov, za odrasle pa predavanje o slovenski oblačilni dediščini. (vh)

Maroltovci so v nedeljskem predavanju predstavili ljudska oblačila. Foto: Vera Hrga

Člani Triglava s predsednikom društva Cvetom Šušmeljem, Gorazdom Žmavcem, Rudim Merljakom in Brankom Rogličem (druga vrsta z leve). Foto: SKD Triglav

Ljubiteljska slikarka, najstarejša članica splitskega Triglava Marija Šošić. Foto: Vera Hrga

Ob koncu vojne je doživela tudi bombardiranje Berlina in bitko za Berlin, ki je trajala od 16. aprila do 2. maja 1945. Njeni spomini na te strahote so še vedno zelo živi in boleči.

Po vrnitvi v Slovenijo je na Jezerskem končala srednjo šolo za turizem in gostinstvo, potem pa jo je življenjska pot zanesla v Zagreb. Tam je spoznala bodočega soproga Nikolo, s katerim se je februarja 1947 poročila. Rodila se jima je prva hčerka Milena. Leta 1949 so se preselili k moževim staršem v srce Splita, v Krešimirjevo ulico, pozneje pa v Varoš, v Babino ulico. Rodila sta se jima še dva sinova, Nikola in Ivica, ter hčerka Irena, najstarejša Milena pa je umrla. Soprog je bil najprej zaposlen v gledališču kot dekorater in brivec, nato pa je odšel na delo v Nemčijo. Marija se je morala s tremi otroki sama prebijati skozi življenje. Rada je kuhala, najraje pa je pekla pecivo in torte. Z veselo naravo, številnimi znanji in spretnostmi ter življenjskimi izkušnjami je postala prepoznavni znak in dobra duša Babine ulice.

Odložiti je morala čopič

Marija je pričela slikati po moževi smrti leta 1985. V društvo Triglav se je včlanila leta 1998 in se takoj pridružila likovni sekciji. Sodelovala je na 29 skupnih razstavah, samostojno pa je prvič razstavljala v prostorih društva 8. marca 2005. Leta 2001 se je udeležila likovne kolonije za slovenske umetnike po svetu v Lipici. Zadnjič je razstavljala maja leta 2012. Potem ko si je pred kratkim zlomila kolk, je morala dokončno odložiti čopič. Po operaciji uspešno okrevava, predvsem zaradi radosti ob obiskih otrok in vnukov. Najbolj se veseli triletno pravnukinje **Marjete**, ki ji ob obisku vselej poda ročico in podari nasmešek.

Vera Hrga

Šibenik

Objem kamenja in oljk, prelivanje mehkih zvokov dveh domovin

V društvu Dr. France Prešeren je bil letošnji maj posebej živahen: na redni skupščini 14. maja smo izglasovali spremembe statuta, dva dni pozneje obiskali otok Pag, nato pa 22. maja v Šibeniku gostili člane pevskega zbora iz Vrtovina.

Izlet na Pag 16. maja je pripravila I sekcija Ljubitelji narave, denarno pa ga je podprl Nacionalni park Krka, kjer so na zelenih čistilnih akcijah sodelovali tudi naši člani. Na Pagu smo obiskali samostan sv. Margarite in razstavo paške čipke. Na severnem delu otoka, blizu Novalje, smo si ogledali mesečeve stoletne oljčne nasade. Prijazno osebje nas je z ekološkimi avtomobili popeljalo po makadamskih poteh, ki se vijejo po 24 hektarjih nasadov. Uživali smo v prekrasnih sredozemskih prizorih objema kamenja in oljk. Na poti nazaj smo obiskali tudi največjo paško sirarno Gligora, kjer so nam pokazali postopke pridelovanja sirov, mi pa smo uživali v njihovem okušanju.

Odmev Primorske poje v Šibeniku

Naš ženski pevski zbor Prešernovke je 21. marca uspešno sodeloval na tradicionalni glasbeni prireditvi Primorska poje; v dvorani šole v Vrtovinu blizu Ajdovščine so pevke izvedle tri slovenske pesmi (Moj pobič je z gornjega kraja, Žalost, Uspavanka) in dalmatinsko ljudsko pesem Ti gariful. Dve meseca pozneje so nas v Šibeniku obiskali člani vrtovinskega Kulturnega društva

Nastop Prešernovk na Primorski poje. Foto: Mojca Bareša

Ortaona. Na koncertu 22. maja v prostorih našega društva se je MPZ Vinograd, ki ga vodi **Stojan Koren** predstavil s tradicionalnimi slovenskimi in dalmatinskimi pesmimi. Prešernovke so izvedle program, s katerim so marca nastopile v Vrtovinu. Za konec sta oba zbora skupaj zapela pesem Pevec. Članice sekcije Pridne roke so izdelale darila za naše goste, ki smo jih izročili predsedniku KD Ortaona **Simonu Čermelju** in predsedniku MPZ Vinograd **Igorju Cigoju**. Po prireditvi je sledilo prijetno druženje ob pesmi in sladicah. Z veseljem smo sprejeli povabilo, da našim gostom kmalu vrnemo obisk in jih obiščemo v Sloveniji.

Mojca Bareša

Skupni nastop MPZ Vinograd in ŽePZ Prešernovke. Foto: Mojca Bareša

39. srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel

Dolgo nisem bil tako lepo sprejet in predstavljen kot na športnem srečanju v Brežicah, ki je potekalo od 19. do 20. junija. S tem se strinja tudi moj prijatelj Dijan, ki je tekmoval z mano v namiznem tenisu.

Bila sva edina iz Hrvaške, toda nisva pričakovala takega uspeha, ker so nasprotniki bili zelo dobri, kakor tudi tisti, ki jim ni prav dobro šlo. Veselje je bilo spoznati vse igralce iz obmejnih dežel Slovenije (Avstrija, Madžarska, Italija in domačini). Kakor vsi športniki, tudi jaz sem se veselil zmage, čeprav se nisem nadejal, da bova zmagala, jaz in Dijan. Srečna sva bila, ko sva stopila na zmagovalno stopničko. Veselilo me je sodelovati na tem tekmovanju in spoznati delček prelepe Slovenije. Hvala in lep pozdrav!

Patrik Kotrle

Zmagovalca v namiznem tenisu: Patrik in Dijan s Patrikovim očetom Krešom. Foto: ZŠDI Brežice

<http://slovinci.hr>

Skijaško druženje Zagreba i Celja sa 80-godišnjom tradicijom

Jedinstveno natjecanje Celja i Zagreba održava se 80 godina, uz prekide zbog rata ili vremenskih neprilika. Prvi dvoboj održan je 20. siječnja 1935 na Velikom dolu iznad sela Rude kod Samobora, ovogodišnji odvio se na Sljemenu 29. ožujka.

Sudionici 80. jubilarnog susreta Zagreb-Celje na vrhu Sljemena. Foto: www.skijanje.hr

Natjecanje se tradicionalno naizmjenično priređuje jedne godine u Zagrebu na Sljemenu druge godine u Celju na skijalištima na Krvavcu ili Rogli. Taj sportski susret gradova Celja i Zagreba održava se u muškim i ženskim kategorijama, prema godinama starosti u skijaškoj disciplini veleslalom. Natječu se djevojčice i dječaci od 10 godina nadalje, a bilo je natjecatelja starijih i od 75 godina. Najveći broj pobjeda ostvarila je reprezentacija Celja radi većeg broja kvalitetnih skijaša, dok je ove godine, pobijedila reprezentacija Zagreba rezultatom 14 : 4, i radi činjenice što slovenski vrhunski skijaši, zbog prvenstva Slovenije u skijanju koje se održavalo tog dana, nisu mogli doći u Zagreb.

Natjecale su se i skijaške legende

U svim godinama tradicionalnog sportskog događaja, natjecali su se amateri i profesionalni skijaši, te su učestvovala sva poznata imena skijaškog sporta, npr. cijela slavna obitelj **Kostelić**. Sva ta natjecanja počinjala su i završavala ugodnim druženjem

Nakon proglašenja rezultata organizator susreta i izbornik reprezentacije Zagreba **Vladimir Mihaljević** je otvorio spomen ploču „120 godina skijanja u Zagrebu“ ispred restorana Vidikovac na Sljemenu. 120-godišnjica svečano je obilježena 12. studenog 2014. godine, točno na dan kada je donesena odluka o osnivanju skijaške sekcije koja će okupljati i promovirati sve koji vole „sklizanje na snijegu“.

uz pjesmu, jelo i piće, bilo u Celju ili u Zagrebu. U razgovoru s mladim skijašima jedne i druge reprezentacije izraženo je divljenje prema ljudima koji su tu prekrasnu tradiciju održavali kroz punih 80 godina i željom da se nastavi to jedinstveno natjecanje, kao i da je tu važnije druženje nego pobjeđivanje. Više o kažu najstarijem svjetskom skijaškom natjecanju dvaju gradova - skijaškom dvoboju gradova Zagreba i Celja može se pročitati na internetskoj stranici Hrvatskog ski-board magazina www.skijanje.hr

Davor Somun

Je znanje slovenščine v Sloveniji vrhunsko in dovršeno? Niti ne.

Ste tudi vi nejevoljni, ker vam materinščina dela preglavice? Mogoče vam bo v tolažbo podatek, da niti slovenski osnovnošolci in srednješolci v znanju maternega jezika ne blestijo, pa čeprav je zanje slovenščina obvezen učni predmet.

Slovenski srednješolci so v spomladanskih izpitnih rokih Splošne mature pri predmetu slovenščina dosegli povprečno oceno 3,32. To je za odtonek bolje kot lani, ko je bila povprečna ocena 3,25. Bolje so se pri slovenščini odrezali dijaki v Prekmurju in Slovenski Istri, ki jim slovenščina ni materni jezik - pripadniki madžarske manjšine so na maturi iz slovenščine dosegli povprečno oceno 4, pripadniki italijanske manjšine pa 4,33.

Pri osnovnošolcih skromnejše znanje

V slovenskih osnovnih šolah obsega pouk slovenskega jezika nekaj več kot 1.600 ur na leto, kar je približno 310 ur več,

kot jih obsega na primer pouk matematike. Največ ur je pouku slovenskega jezika namenjenih v 2. in 3. razredu osnovne šole.

Na letošnjem nacionalnem preverjanju znanja (to poteka v 6. in 9. razredih) je med šestošolci preizkus iz slovenščine opravljalo 16.719 učencev na 474 osnovnih šolah. Od 50 možnih točk so v povprečju dosegli 24,7 točke. V 9. razredu je nacionalno preverjanje znanja potekalo na 475 osnovnih šolah. Preverjanja znanja iz slovenščine se je udeležilo 17.232 učencev, ki so od 60 možnih točk v povprečju dosegli 35,2 točke. (jpt) 🗨

Lažni prijatelji

Letna počastitev in poletna pogostitev

Dve jezikovni nerodnosti poročevalcev Novega odmeva bomo vzeli pod drobnogled v tokratni številki našega glasila. Pojasnili bomo, zakaj letno še zdaleč ni enako kot poletno ter koga in kako počastimo po slovensko oziroma po hrvaško.

»Med letošnjimi letnimi počitnicami nisem imel veliko časa.« Tako se je začelo poročilo, ob katerem smo zastrigli z ušesi. Vzrok? Beseda »letno«, ki se uporablja tako v slovenščini kot v hrvaščini, le da v obeh jezikih ne nosi istega pomena. O kakšnih počitnicah govorimo? O poletnih, vendar. In ne o počitnicah, ki pridejo na vrsto enkrat na leto, torej letno.

Podobno se radi zapletemo, ko govorimo o festivalih, ki bogatijo poletno kulturno ponudbo na Hrvaškem. »Splitsko ljeto« ali »Dubrovačke ljetne

igre« vse prevečkrat narobe prevedemo v »Splitsko leto« ali »Dubrovačke letne igre«. Huda napaka. Kot bi v hrvaškem izvirniku pisalo »Splitska godina« ali »Dubrovačke godišnje igre«. Pa seveda ne piše.

Čemur po slovensko rečemo »leto«, je hrvaška »godina«. Ko v slovenščini rečemo »poletje«, imamo v mislih letni čas, ki se v hrvaščini imenuje »ljetno«. Podobno je s pridevniki: letno – godišnje oz. poletno – ljetno. Pravilno je torej: »poletne počitnice«, »Splitsko poletje«, »Dubrovačke poletne igre«, »letno poročilo«, »letni načrt« itd.

Bil je počaščen, ker so ga pogostili

»Naše drage prijateljke smo bogato počastili z dobrotami naših članic.« V tem stavku je dopisnica Novega odmeva uporabila lepo slovensko

besedo »počastiti« v pomenu, kot ga ta nosi v hrvaščini. Slovenski bralec bi bil zmeden in stavka ne bi razumel. Avtorica je hotela reči, da so prijatelje »pogostili« z dobrotami, jim torej postregli slastne jedi, ki so jih pripravile članice društva. Z besedo »počastiti« želimo namreč v slovenščini povedati, da smo nekomu izkazali čast in spoštovanje (in ne, da smo ga pogostili). Tako na primer rečemo, da smo s slovesnostjo počastili obletnico nekega dogodka, z literarnim večerom pesnika ali s slavnostni govorom slavljenca. Ob dnevu mrtvih vsako leto počastimo spomin na pokojnike, verniki počastijo svetnike z molitvijo. Če nam denimo kdo izkaže čast in spoštovanje, se počutimo počaščene. Če nas ob tem pogosti in nam postreže z dobrotami, pa je zadovoljstvo dvojno, saj lahko uživamo ne le v hrani za dušo, ampak tudi za želodec. (jpt) 🗨

Pozor, lažni prijatelji!

leto (sl.) = godina (hr.)

letno (sl.) = godišnje (hr.)

ljetno (hr.) = poletje (sl.)

ljetno (hr.) = poletno (sl.)

počastiti (hr.) = pogostiti (sl.)

častiti (sl.) = iskazivati čast, pošтовati (hr.)

Kako smo se v slovenščini preizkušali v Sloveniji

Slovenski dom jeseni odpira vrata tudi obiskovalcem tečaja slovenščine, ki ga že več kot dve desetletji prizadevno vodi Marija Crnković. Med tečajniki smo preverili, ali so imeli med počitnicami priložnosti tudi v praksi preizkusiti pridobljeno jezikovno znanje.

Kristina Džidžić: »Med počitnicami sem slovensko govorila predvsem s fantom, pa tudi s prijatelji in družino v Sloveniji. Bila sem v Ljubljani, Portorožu, Bohinju in na Pokljuki, povsod sem se trudila govoriti po slovensko. Ko sem se pogovarjala s fantovimi nečakinjami, ki ne razumejo dobro hrvaščine, so me včasih tudi popravile in mi naravnost povedale, da sem naredila napako. Poleti sem obiskala Japonsko in tudi tam govorila po slovensko, s fantovo sestrično Savo, ki živi v tej državi.«

Danijel Marinić: »Na začetku počitnic sem našel novo zaposlitev, zato sem poletje preživel delovno. Časa za druženje ni bilo. Se pa veselim jesenskega nadaljevanja pouka slovenščine.«

Miljenka Mihaljević Mose: »Počitnice preživljam na Hvaru, kamor prihajajo tudi turisti iz Slovenije. Sosedov in moj vrt ob cesti bujno cvetita in rodita, zato pogovor z mimoidočimi o rožah in zelenjavi steče kar sam od sebe, tudi v slovenščini. Večina mojih sorodnikov je žal pokojnih in pokopanih na ljubljanskih Žalah. Letos sem jih obiskala julija, priložnost pa izkoristila še za obisk ljubljanskega gradu z novo vzpenjačo,

tam pa za mogočen razgled na Ljubljano z razglednega stolpa in - vodenje v slovenščini!«

Mirta Odić: »Ker brat z dekletom živi v Ljubljani, sem si spomladi privoščila teden dopusta v Sloveniji. Oba sta zaposlena, zato sem Bled, Postojnsko jamo in nekaj muzejev v Ljubljani obiskala sama. Z bratovo punco Urško sva obiskali izvir Krke in kosili v odlični restavraciji s pogledom na reko, vsi trije skupaj pa smo šli na izlet v Piran. Vesela sem, da sem se na tečaju slovenščine naučila toliko, da se lahko sporazumevam po slovensko in sama potujem brez težav.«

Andreja Smole: »Babica in dedek sta zgradila hišico na Bledu, kjer rada preživim vsak prosti vikend. To poletje sem se tja odpravila z devetimi prijatelji. V petih dneh smo obiskali otok in stari grad, jedli znane blejske kremne rezine in pehtranovo potico ter uživali v naravi in nabiranju gob. Šli smo tudi do Bohinja in slapa Savice ter obiskali kanjon Vintgar. Na poti v Zagreb smo spili kavo na ljubljanskem Tromostovju, vendar nas je dež hitro pregnal domov. Naslednjič bomo obiskali Piran in Gorico. Počitnice so končane, veselim se tečaja slovenščine, kjer se bomo v znani družbi z veseljem učili in se zabavali.«

Za naše knjižne molje

Povabilo k branju in obisku knjižnice po počitnicah!

Ne pozabite na četrtke, ko si lahko v Slovenskem domu med 17. in 19. uro sposodite dobro knjigo. Naj bo v naši knjižnici spet živžav! Tokrat priporočamo slovenske prevode hrvaških del in zabavne planinske potopise.

Izbira prevodov hrvaških pisateljev v slovenščino je kar velika. Od hrvaških klasikov, kot je Miroslav Krleža, do znanega morjeplovca Joža Horvat in pesnikov Vesne Parun, Josipa Pupačića, Ivana Slamniga. Na voljo pa je tudi nekaj naslovov za tiste, ki raje posežete po sodobnih hrvaških pisateljih, med njimi: **Miljenko Jergović:** Dvorce iz orehovine, **Slavenka Drakulić:** Frida ali o bolečini, **Ante Tomić:** Kaj je moški brez brkov.

Zagotovo jih boste z veseljem brali v slovenščini.

Na policah naše knjižnice je veliko zanimivih naslovov tudi za ljubitelje gora. V branje priporočam planinske potopise Janka Mlakarja Iz mojega nahrbtnika, v katerih je ohranil svoja planinska pota po domačih gorah, italijanskih, avstrijskih, francoskih in švicarskih Alpah v začetku prejšnjega stoletja. Planinarjenje je bilo v tistih časih drzna dejavnost, če se je kdo prikazal na ulici v planinski opremi, so gledali za njim in se smejali kratkim hlačam, ki so jih takrat nosili samo otroci. Ko se je s pisateljem Francem Saleškim Finžgarjem prvič odpravil na Triglav, je »sebi in tovarišem preskrbel tako planinsko opremo, kot bi jo sunil strašilom v koruzi«. V tistih časih so

nahrbtnik in cepin poznali le s slik. Potopisi so polni humorja in jih preberete na dušek. Če preberete le Bibliografijo in morfologijo planincev, boste brž razumeli, zakaj je bil tako priljubljen. In zakaj je še danes zabavno branje!

Darija Stantić

Kaj bo z arbitražnim postopkom o meddržavni meji?

Sredi vročega poletja, 22. julija, je v odnosih med Slovenijo in Hrvaško eksplodirala vohunsko-politična bomba, ki je zamajala usodo arbitraže o meji. Slovenija vztraja, da gre postopek naprej, Hrvaška želi prekinitev arbitražnega sporazuma.

Večernji list je julija objavil zvočne posnetke telefonskih pogovorov med slovenskim arbitrom **Jernejem Sekolcem** in slovensko agentko **Simono Drenik**, v katerih podrobno razpravljata o poteku arbitraže. Oba sta nemudoma odstopila. Na Hrvaškem so pogovore razlagali kot dokaz o nedovoljenem vplivanju slovenske diplomatke na sodnika, ki bi moral biti profesionalno nevtralen. Hkrati so izražali presenečenje, ker je bilo iz njunih pogovorov razvidno, da se arbitražno sodišče v Haagu nagiba k rešitvi, ki zadovoljuje slovenska pričakovanja (Sloveniji bi pripadel večji del Piranskega zaliva). Celotni zaplet so spremljali ostri toni politikov, nestrpnosti in nacionalistične izjave ter sovražna sporočila na vseh ravneh. O tem, kdo stoji za prisluhi, se ni kaj dosti govorilo.

Razpletanje klobčiča - vsak v svojo smer

Arbitražno sodišče je takoj po Sekolčevem odstopu sporočilo, da gre postopek naprej in Slovenijo pozvalo, naj predlaga novega arbitra. To vlogo je sprejel francoski sodnik **Ronny Abraham**, a si je že čez nekaj dni premislil, češ da ne verjame, da bi bil lahko koristen, saj je Hrvaška sporočila, da »se umika iz postopka«, hrvaški arbirter **Budislav Vukas** pa je odstopil. Hrvaški sabor je namreč hrvaško vlado obvezal, da začne postopek za prekinitev arbitražnega sporazuma. Slovenska vlada vztraja, da mednarodnopravno veljavnega sporazuma ni mogoče kar tako razveljaviti, da po-

Jernej Sekolec, Bruno Simma, Gilbert Guillaume, Vaughan Lowe in Budislav Vukas (z leve). Foto: STA

Varčevalci LB Zagreb

Državni zbor je 22. junija z 51 glasovi za in 13 proti izglasoval zakon o načinu izvršitve sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevi Ališić, ki ureja poplačilo deviznih varčevalcev nekdanje Ljubljanske banke na Hrvaškem in v BiH. Zakon je dostopen na tem spletnem naslovu: (<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7238>).

štenost sojenja ni bila v ničemer ogrožena in da mora iti postopek naprej. Sklenila je, da imenovanje slovenskega arbitra prepusti kar predsedniku arbitražnega sodišča **Gilbertu Guillaumeju** - tako naj bi odpravili sleherni dvom o morebitni pristranskosti odločitve. Tudi Evropska komisija v Bruslju je sporočila, da je zelo pomembno, da se arbitražni postopek med dvema članicama EU nadaljuje.

Je arbitražni postopek živ ali ne?

Kako se bo zaplet končal? Tega ni mogoče napovedati. Pričakovanji nadaljnji koraki so bili ob zaključku redakcije Novega odmeva (sredi septembra) videti takole:

1. Predsednik arbitražnega sodišča Guillaume bo po lastni presoji imenoval slovenskega in hrvaškega arbitra; pri tem ni vezan na noben rok, prav tako na nobena izbirna merila.
2. Ko bo sodišče spet v petčlanski sestavi (poleg predsednika sta v njem še vedno delujoča Vaughan Lowe in Bruno Simma), bo najprej obravnavalo očitke hrvaške strani, da je Slovenija kompromitirala dosedanji postopek.

3. Če bo sodišče ugotovilo, da je Slovenija bistveno kršila arbitražni sporazum in da postopkov ni mogoče nadaljevati, bo arbitražno sodišče končalo delo. V tem primeru bo mejni spor spet odprt, zopet se bo iskala dvostranska rešitev, zopet lahko pričakujemo diplomatske zaplete, incidente in spore.

4. Če sodišče ne bo razpuščeno, bo delalo naprej, do sprejetja končne odločitve. Kdaj bi se to lahko zgodilo (pred afero je bila razglasitev sodbe napovedana za december), ni mogoče napovedati. Tudi v tem primeru lahko pričakujemo zaplete in spore, saj je Hrvaška napovedala umik iz postopka, v mednarodnem pravu pa ni mehanizmov, ki bi državo prisilili v spoštovanje odločitve arbitražnega sodišča. (jpt) 🗨

Kdo bo novi slovenski veleposlanik v Zagrebu?

Septembra bi moral položaj slovenskega veleposlanika na Hrvaškem prevzeti **Aleksander Geržina**, a je zaradi domnevnega nezaupanja državnega vrha – odstopil.

Zaplet korenini v poletni objavi poročila slovenskega zunanjega ministrstva o nepravilnostih v finančnem poslovanju nekaterih diplomatov. Med njimi je bil tudi **Geržina**, ki je kot veleposlanik na Dunaju na službeno pot nekajkrat potoval s svojim vozilom, za to pa si izplačal 4.500 evrov potnih stroškov. Zaradi tega razkritja je predsednik države **Borut Pahor** zadržal Geržinovo imenovanje za veleposlanika. Potem ko je vlada **Mira Cerarja** vnovič potrdila Geržinovo primernost za veleposlanika, pa je ta 1. septembra sporočil, da odstopa. Medijem in posameznikom z zunanjega ministrstva je zameril, ker so ga kriminalizirali in postavljali ob bok pravnomočno obsojenim diplomatom. Postopek imenovanja novega veleposlanika ne more biti izpeljan prej kot v dveh mesecih. Dotlej bo na čelu slovenskega veleposlaništva v Zagrebu začasni odpravnik poslov **Marko Rakovec**. (jpt) 🗨

Slovenski zakon, ki umetno deli Slovence na Hrvaškem, je napaka

Pravne finese, zakonske in statutarne opredelitve, pravila in postopki ... , o vsem tem Franc Strašek vedno govori strastno in goreče. Pravniško znanje in ljubezen do rodne grude je združil v delu za slovensko skupnost na Hrvaškem.

Franc Strašek je bil pred 23 leti eden od stebrov novega začetka zagrebškega Slovenskega doma, po tistem pa je kot podpredsednik društva in pozneje tudi podpredsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem sodeloval pri vseh najpomembnejših manjšinskih projektih. Vseh niti ne bi mogli naštet. Prijeten, zgovoren, nasmejan, a tudi strog in kritičen, za marsikoga - pikolovski. Toda prav z vztrajnostjo in natančnostjo je premikal in širil prostor manjšinskega delovanja. Odkar se je zaradi bolezni preselil v Brežice, je marsikateri dogodek v Slovenskem domu bolj pust in prazen. A smo veseli, ker je v svojem novem domu zelo zadovoljen.

»Za nov začetek Slovenskega doma pred četrto stoletje so najbolj zaslužni

Darko Šonc, Martina Koman in Matija Malešič.«

■ **Kaj menite o združevanju Slovencev na Hrvaškem?**

- Po razpadu nekdanje Jugoslavije je bila na Reki ustanovljena Zveza Slovencev na Hrvaškem, ki smo jo pozneje na pobudo zagrebškega Slovenskega doma preoblikovali v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Mislim, da je takšna oblika povezovanja, ki zdaj obsega že 16 slovenskih društev, ustrezna in dobra.

■ **Kako vidite odnos uradne slovenske in hrvaške politike do Slovencev na Hrvaškem?**

- Hrvaška je položaj narodnih manjšin uredila z ustavnim zakonom, ki Slovincem zagotavlja vse manjšinske pravice, predvsem pa jih na območju celotne države enakovredno obravnava. V matični domovini pa so se odločili, da nas umetno razdelijo v dve skupini - na zamejce in ostale Slovence, torej na avtohtone pripadnike manjšine in izseljence. V prvo skupino so uvrščeni Slovenci z območij, ki mejijo na Hrvaško in Zagreb, v drugi skupini pa so vsi ostali

Slovenci na Hrvaškem. Takšna delitev je razdiralna. O tej napaki sem velikokrat govoril na številnih sestankih, tudi z ministrom **Gorazdom Žmavcem**. Pa se nič ne spremeni. Ponavadi sogovorniki pokažejo zanimanje in razumevanje, to pa je tudi vse.

»Odgovorne sem velikokrat opozoril, da je delitev Slovencev na Hrvaškem na zamejce in izseljence razdiralna; običajno za to pokažejo razumevanje, potem pa se nič ne spremeni.«

■ **Kako se spominjate obdobja po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške, ko ste pomagali pri oživitvi Slovenskega doma, ki se je takrat znašel v krizi?**

- Takoj po razpadu Jugoslavije leta 1991 sem se odločil včlaniti v Slovenski dom. Takratna tajnica me je gladko zavrnila, češ da je pogoj za članstvo pripadnost katoliški cerkvi oziroma redno obiskovanje maš. Poskusil sem še enkrat, ob tem drugem poskusu sem naletel na prijazen sprejem **Martine Koman**, ki me je seznanila s težkimi razmerami v društvu in povabila k sodelovanju. Predlagala mi je, naj se vključim v skupino, ki pripravlja skupščino društva. V tej skupini sem spoznal današnjega predsednika Slovenskega doma **Darka Šonca**. Strinjala sva se, da je treba nemudoma pripraviti nov statut, vrniti društvu staro ime Slovenski dom, izvoliti novo vodstvo, širiti članstvo in urediti prostore. Sam sem prevzel pripravo statuta in pridobivanje novih članov - v Slovenski dom se je takrat včlanilo 87 Slovencev. Ostalih zadev v pripravi skupščine se je lotil **Darko Šonc**. To je bil nov začetek društva. K uspehu projekta je poleg **Martine Koman** veliko prispeval tudi prvi slovenski veleposlanik v Zagrebu **Matija Malešič**.

Na skupščini je bil za predsednika izvoljen **Darko Šonc**, sam pa sem postal podpredsednik društva. Najino

Franc Strašek. Foto: Arhiv SD

»Prebivalci Zagreba in Zagrebške županije s slovenskimi koreninami so izjemno bogat, a neraziskan in neizkoriščen človeški potencial.«

sodelovanje je bilo ves čas res vzorno in odlično. Po njegovi zaslugi je Slovenski dom danes prijetno shajališče slovenske skupnosti v Zagrebu.

■ **Kakšno prihodnost napovedujete Slovenskemu domu?**

- Društvo bi moralo pomladiti članstvo. Dosedanji poskusi niso bili uspešni, tudi vabila k sodelovanju, ko smo mladim dali praktično proste roke, se niso obnesla. A treba bo še poskušati, brez mladih društvo ne bo obstalo. Po zadnjem popisu prebivalstva na območju Zagreba in Zagrebške županije živi okoli 3.800 Slovencev, kar bi moralo zadostovati za oblikovanje resnega podmladka. Izdelati bi morali uresničljiv strateški projekt in si zagotoviti finančno podporo. Ena od pomembnejših potez bi bila ukinitve umetne delitve Slovencev na Hrvaškem na zamejce in izseljence.

■ **V pogovorih o pomladitvi članstva večkrat omenjate nujnost znanstvene**

raziskave o slovenski populaciji v Zagrebu in Zagrebski županiji.

- Na tem strnjenem urbanem območju živi približno 60 odstotkov vseh Slovencev na Hrvaškem. Ob razpadu Jugoslavije se jih je za Slovence izrekalo okoli 13 tisoč. Po naši presoji, ki sicer nima podlage v empirični raziskavi, jih ima večina srednješolsko izobrazbo, precej pa tudi višjo, visoko in najvišjo akademsko izobrazbo. Ljudje s slovenskimi koreninami delujejo na vseh področjih javnega, gospodarskega, znanstvenega in kulturno-umetniškega življenja na širšem zagrebskem območju, številni so na pomembnih položajih. To je izjemno bogat, neraziskan in neizkoriščen človeški potencial. Znanstvena raziskava tega potenciala v preteklosti in sedanjosti bi zagotovo odkrila veliko zanimivih in pomembnih dejstev za pripadnike obeh narodov in za obe državi. Takšni podatki so lahko koristni tudi za diplomatske odnose ali lobiranje.

Zavedam se, da bi bil takšen projekt večplasten, da bi zahteval veliko strokovnega znanja in vključenost številnih znanstvenih panog. V enem letu ga ne bi mogli končati. A bi bilo vredno poskusiti. Zveza slovenskih društev na Hrvaškem in Slovenski dom v Zagrebu bi bila zagotovo pripravljena sodelovati v takšnem projektu, prepričan sem, da bi se našla tudi širša podpora.

»Društvo bi moralo pomladiti članstvo. Za to potrebujemo uresničljiv strateški projekt in finančno podporo.«

■ **Pred kratkim ste se iz Zagreba preselili v Brežice. Pravzaprav ste se vrnili v domovino.**

- Po večmesečnem zdravljenju v brežiški bolnišnici se je izkazalo, da potrebujem 24-urno pomoč, zato od aprila živim v brežiškem domu upokojencev. Imam enoposteljno sobo z lepim balkonom in pogledom na hribovje Šentvid. Osebe je strokovno in zelo prijazno, v vsakem trenutku so na voljo za pomoč, poskrbijo praktično za vse, od rednega jemanja zdravil do prevoza z rešilcem na specialistične preglede. Zaenkrat sem zelo zadovoljen. 🍷

Janez Trdina: Zapisovalec življenja pod Gorjanci in narodnega vrenja na Hrvaškem

Pisatelj Janez Trdina se je v zavest Slovencev vpisal predvsem kot zapisovalec življenja pod Gorjanci. Le malokdo pa ve, da je kar 12 let preživel na Hrvaškem in da nekateri njegovi zapisi iz tistega časa veljajo za izjemen vir hrvaške zgodovine 19. stoletja.

Janez Trdina je bil rojen 29. maja 1830 v kmečki družini v Mengšu, umrl pa je 14. julija 1905 v Novem mestu. Obiskoval je Ljubljansko gimnazijo, po maturi leta 1850 pa je odšel na Dunaj, kjer je študiral zgodovino, zemljepis in klasično jezikoslovje, ob tem pa še staro cerkveno slovanščino pri Franu Miklošiču (o njem smo pisali v 49. št. Novega odmeva). Študij je dokončal leta 1853, diplomu pa prejel leta 1854.

Slovansko srce ga je peljalo med Hrvate

Trdina je v spominih zapisal, da so mu prvo službo ponudili v Trstu, a se je raje kot za delo v »nemškem zavodu« odločil za »hrvaško gimnazijo varaždinsko«, kamor ga je povabil slovenski rojak Anton Jarc, takratni nadzornik hrvaških gimna-

zij. To je bil čas Bachovega absolutizma, ko so številni slovenski učitelji in drugi intelektualci verjeli, da bodo v hrvaškem okolju lažje izražali naklonjenost južnoslovanski ideji in nasprotovanje germanizaciji.

V Varaždinu je Trdina služboval s slovenskim filologom Sebastijanom Žepičem, ki ga je prišteval med »poštene«, in Matijo Valjevcem (o njem smo pisali v 47. št. Novega odmeva), ki pa ga je označil za »pokrito rihto«, ker je glasoval za protihrvaško stranko in se izgovarjal, da je to storil, ker mora misliti na svoje otroke.

Na varaždinski gimnaziji je Trdina ostal samo eno šolsko leto, potem pa se je na povabilo še enega slovenskega učitelja, ravnatelja reške gimnazije Štefana Vidica, preselil na Reko.

Zaljubljen v morje, očaran nad Hrvaško

Reško obdobje med letoma 1855 in 1867 je bilo zelo pomembno za Trdinovo osebno rast. Vznemirjali so ga otoki in otočani, o katerih do takrat ni še nič slišal ali bral, čakavščina se mu je »priljubila s svojo prijetnostjo in bogastvom«. Ko je pisal o vsakdanjem življenju, je poudarjal, da hiše niso lesene, ampak kamnite, da skoraj nobene ni brez sten ali škorpionov, da ljudje za zabelo uporabljajo olje in ne masti, da kuhajo polento in riž ter uživajo veliko rib, a teh Trdina ni maral. »Morje pa me je tako neskončno veselilo, da se ga nisem mogel nagledati,« je napisal. Vsako jutro je plaval, se sprehajal in hodil vse do Opatije, Kastava in Bakra. Med počitnicami je prekrizal Hrvaško,

Trdinovi spomini na hrvaška leta

Svoje življenje na Hrvaškem je Trdina opisal v knjigi Bachovi huzarji in Ilirci, Spomini iz mojih profesorskih let na Hrvaškem (1853–1867). Delo je izšlo leta 1903 v Ljubljani. Hrvaški prevod (prevajalec Tone Potokar) je izšel leta 1980. Trdinova avtobiografska pisma so pod naslovom Moje življenje izšla v Ljubljanskem zvonu leta 1905, pol stoletja pozneje pa je o njih kot o pomembnem viru za hrvaško zgodovino pisal Jaroslav Šidak. Trdinova pisma so v celoti dostopna na tem naslovu: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-7L8IU0R0>.

Trdinovi vzponi na Učko

Ker je tokratna številka Novega odmeva gorniško obarvana, v rubriki Slovenci na Hrvaškem poročamo tudi o pohodu istrskih Slovencev na Učko, smo iz Trdinovih avtobiografskih pisem izbrali prav odlomek o navdušenju nad tem pogorjem.

»Nad Opatijo se dviguje veličastni hrib Učka, ki je še precej višji od dolenskega Kuma. Najvišji vrh te gore se zove 'Goli breg'. Na njem sem bil ravno desetkrat. Diven pogled se odpira z njega radovednim očem. Istra leži človeku pod nogami kakor na zemljevidu, isto tako Kvarner in vsi njegovi otoki. Z njega sem gledal zamaknjen tudi slovenske snežnike in njihovega troglavega vladarja. Razločno se vidijo ladje, ki švigajo po tržaškem zalivu, ali so majhne kakor kaka otročja igrača. V knjigah sem čital, da se ob jasnem vremenu prikažejo strmečemu popotniku tudi Benetke, kar je pa prazna bajka.«

poleg »romantičnega Kvarnerja« so ga navduševali »rajsko dražestno Zagorje«, »velepoetični Gorski Kotar« in »snažen« Zagreb. O hrvaškem gostoljubju pa je napisal: »Bolj dobrodušnih, ugodljivih, gostoljubnih in prijaznih ljudi, kakor so Hrvatje, ne najdeš v Evropi nikjer.« Bil pa je kritičen do hrvaških veljakov, ki so se prilizovali osrednjim oblastem ali pa se držali po strani.

Spor in prostovoljni izgon

Življenje na Reki se je za Trdino obrnilo na glavo po sporu z novim ravnateljem Tone-
tom Mažuraničem, bratom hrvaškega kan-
clerja Ivana; po njegovem mnenju je bil Tr-
dina preveč svobodoljuben in kritičen do
oblasti. Tudi z delom prebivalcev Reke se
ni več razumel; marsikoga je razhudil, ker
je strastno grajal proteste v podporo ma-
džarskim oblastem. Reški magistrat ga je

celo tožil pred višjim zagrebškim sodiščem
zaradi obrekovanja, a pravdo izgubil. Veli-
ko usodnejša je bila tožba zaradi domnev-
nega podpihovanja dijakov: ravnatelj, me-
stna oblast in šolski inšpektor so mu očitali
pohujševanja dijakov, kot kronski dokaz so
navajali, da naj bi gimnazijce naščuval k
bojkotu slovesnosti ob koncu šolskega leta,
ker je bila v dvorani samo carska zastava,
ne pa tudi hrvaška. Dokler je bil v postop-
ku – skupaj leto in pol – je bil suspendiran,
v tem času je prejemal samo tretjino plače.
Čeprav ga je sodišče spoznalo za nedol-
žnega in so mu povrnilo razliko v plači za
nazaj, je zaprosil za predčasno upokojitev:
»Vlada bana Raucha me je hotela po zahte-
vanju sabora zopet namestiti in me potrdi-
ti za Zagreb, jaz pa sem užival rajši mirno
svojo mikroskopično pokojnino, nego da
bi se vrnil iznova v vrtnice politične kolo-
bocije.«

Življenje pod Gorjanci

Po upokojitvi je živel v Bršljinu pri No-
vem mestu. Prehobil je celo Dolenjsko
in Belo krajino. Beležil je spoznanja o
ljudskem življenju, delu, verovanju in
navadah. Najstarejši Novomeščani so se
spominjali drobnega moža, ki je pogo-
sto stal pod arkadami na novomeškem
trgu s popotno palico v rokah in široko
krojenim klobukom na glavi, oziral se
je po nebu, nato pa krenil čez kandij-
ski most v smeri proti Gorjancem. Pod
Gorjanci je posedal z domačini pred
njihovimi domovi ali zidanicami, po-
slušal zgodbe o temnih grabnih, vilah
in škrtih, grajskih gospodih in gospeh,
čarovnicah, pa tudi o resničnih ljudeh.
Vse to je umetniško oblikoval in ustva-
ril čudovite bajke o tem koščku dolenj-
ske zemlje. Gorjance, deželico cvička,
sonca, zelenih hribčkov in Belo krajino
je ovekovečil v svojem najbolj znanem
in nežno aktualnem delu Bajke in po-
vesti o Gorjancih.

Trdina počiva na novomeškem pokopali-
šču v Ločni. V njegov spomin so leta 1923
na pobudo Ferdinanda Seidla najvišji vrh
Gorjancev (do tedaj Sveta Gera) poime-
novali Trdinov vrh. Planinsko društvo
Novo mesto in Turistično društvo Novo
mesto sta v maju leta 1967 odprla planin-
sko turistično Trdinovo pot po Dolenjski.
(poj, jpt)

Planinarstvo i slovenska nacionalna svijest, 2. dio

Razvoj organiziranog slovenskog planinarstva izravno je povezan uz buđenje slovenske nacionalne svijesti. U nastavku feljton pišemo o otporu tuđinskih vlasti i planinarskih organizacija protiv osnivanja Slovenskog planinarskog društva. (SDP).

Bohinjski svećenik Ivan Žak je već 1872. god. dostavio državnim vlastima Austro-Ugarske *Pravila gorskog društva Triglavski prijatelji*, sa zahtjevom za registracijom planinarske udruge. Pravila su navodila niz djelatnosti: izdavanje zemljovida, časopisa, vodiča, podizanje planinarskih kuća, putokaza, razglednih mjesta, školovanje vodničkog kadra i otvaranje čitaonica. No tuđinske su vlasti odbile registraciju zbog navodne »tehničke greške«. Naime, smatrale su da je predloženo sjedište Bohinj širi geografski pojam a ne mjesto. Pa ipak, Triglavski prijatelji podigli su malu kuću na Ledinama pod Triglavom i sklonište na Prolih.

U Ljubljani je 1892. godine osnovan tzv. Klub Pipa. Njegovih sedam članova, tzv. piparji (naziv su dobili po dugim lulama - pipama), donijeli su donekle ekscentrična pravila, npr. da članovi kluba budu neoženjeni, da svaku nedjelju posjete barem jednu goru i da imaju duge lule. *Veseli piparji* bili su poznati po »dobro organiziranim zabavama, slobodnijem odnosu s djevojkama« i izdavanju malog šaljivog planinarskog časopisa s karikaturama. Njihov zaslužni vođa nadpipar Josip Hauptan inicirao je osnivanje Slovenskog planinarskog društva.

Osnivanje Slovenskoga planinarskog društva

Osnivanje SPD s prvim načelnikom Franom Oroženom 1893. godine naišlo je na žestok otpor DOAV, koji je putem tvrdio da time Slovenci žele »Nijemce istisnuti sa starog njemačkog tla, da žele uništiti njemački jezik i kulturu na tom dijelu Alpa«. SPD je ubrzo osnovalo niz podružnica, postavljalo nove markacije i putokaze na slovenskom jeziku, izdavalo zemljovide, podiglo dvije meteorološke postaje i prvu slovensku planinsku kuću. Počelo je tiskati mjesečnik *Planinski vestnik* (urednik Antun Mikuš). Godine 1906. organiziralo je prvi tečaj za planinske vodiče u Ljubljani, a svojim sugestijama pomagalo Vojnom kartografskom zavodu u Beču da uvrsti slovenske

Henrik Tuma je postavil temelje raziskovanja imen slovenskih gora. Foto: Wikipedija

toponime na novim kartama.

Nacionalno ovladavanje najvišim vrhom Slovenije izvršio je svećenik Jakob Aljaž kupivši mali komadić zemlje na vrhu Triglava i na njoj 1895. godine podigao tzv. Aljažev stup. Ogorčene optužbe DOAV da je time uništio podzemnu triangulacijsku točku na vrhu Triglava odbacio je sam državni vojni geodet iz Beča. Iste godine Aljaž je izgradio planinarsku kuću na Vratima, a 1896. i kuću na Kredarici.

I u planinama se gradio slovenski prestiž

Slovenski nacionalni ugled i utjecaj gradio se i osvajanjem triglavske sjeverne stijene. Prvi su je 1906. godine ispenjali Austrijanci Felix Koning, Hans Reinl i Karel Domenigg (tzv. njemački smjer). No, već dvije godine kasnije Henrik Tuma i vodič Jože Komac ispenjali su tzv. Slovenski smjer. Osobite zasluge pripadaju Tumi, pravniku, osnivaču Narodne napredne stranke, državnom poslaniku, i suosnivaču Slovenskoga sveučilišta u Trstu, koji je postavio temelje istraživanja slovenskog nazivlja gora. Po njemu je nazvano niz alpinističkih smjerova, npr. u Jerebici, Mojstrovki, Bavškem Grintavcu, Kanjavcu i Velikom vrhu.

Skupina studenata Dren iz Ljubljane, pod vodstvom Bogumila Brinške, 1907. godine je propagirala ideju »osvojiti slovenske gore pred njemačkim alpinizmom«. Drenovci su prvi započeli zimske planinarske uspone (1907. na Snežnik), skijanje (Rudolf Badjura i Pavel Kunaver su se 1910. god. popeli sa skijama na Krvavec), istraživanje slovenskog podzemlja (1910. godine osnovano je Društvo za istraživanje kraških jama), bavljenje planinskom fotografijom (Bogumil Brinšek) i uspone bez vodiča.

Mladen M. Pisek

Triglav z vršnih pobočij Planje. Foto: www.hrabi.net

Kako smo se izgnanci vračali v našo ljubo domovino Slovenijo

Ko smo izgnane slovenske družine v Zagrebu leta 1945 dočakale svobodo, je vsaka dobila vagon na Zahodnem kolodvoru, da smo lahko naše skromno imetje odpeljali domov. Z bratom Vojkom sva naš vagon okrasila z ozelenelimi vejami, ki sva jih privleka iz Šestinskih gozdov. Mamica pa je iz strganih rjuh sešila velik transparent, na katerem je s polmetrskimi črnimi črkami pisalo: Nazaj v planinski raj!

Kako se je začela naša izgnanska usoda? Spomladi leta 1941 so Slovenijo razkosale štiri okupacijske države: Nemčija, Italija, Madžarska in Neodvisna država Hrvaška (NDH). Nemški okupator je takoj začel z raznarodovalno politiko. Popisovanju prebivalcev je sledil izgon ljudi z domov. Najprej iz Spodnje Štajerske, Gorenjske in Mežiške doline. Prvi izgnanci so bili učitelji in duhovniki, ki so poučevali slovenski jezik in vzgajali narodno zavest. Sledili so zdravniki, uradništvo, tehnične službe in obrtniki. Naposled se je začel izgon vseh Slovencev, ki so bili okupatorjem v napoto. Prevoz je bil v zaprtih živinskih vagonih. Prvi transport

je odpeljal junija 1941, iz moje domače Slovenske Bistrice, v Srbijo: Beograd, Vršac, Jagodino, Paraćin, Kragujevac.

Križišča slovenskega izgnanstva

Največje izgnansko preselitveno taborišče na Hrvaškem je bilo v Slavonski Pože; skozenj je šlo 9028 Slovencev. V dveh posebnih transportih so pripeljali tudi 386 slovenskih duhovnikov. Razporedili so jih v Zagreb, Slavonijo in v BiH. Preselitveni taborišči v NDH sta bili še v Capragu in Bjelovarju, zbirna taborišča pa v Kerestincu, Novi Gradiški in Lepoglavi.

Vrnitev dolgo pričakovanega vlaka. Letak z razstave o izgonu Slovencev in nasilju nad drugimi slovanskimi narodi med drugo svetovno vojno.

Veliko izgnancev je končalo v ustaškem koncentracijskem taborišču Jasenovac. V njemu je bilo umorjenih 273 Slovencev. V gradu Rajhenburg v Brestanici so samostan trapistov preuredili v zbirno taborišče za izgnance iz Posavja, Obsotelja in severne Dolenjske (na izseljena območja so preseljevali predvsem Nemce s Kočevske, da bi »z mečem in plugom« varovali ta del meje nemškega rajha) ter prebivalce krajev s sto kilometrov dolgega in 25 kilometrov širokega pasu ob tedanji nemško-italijanski meji.

Italija je zasedla precejšen del Slovenije: celo Primorsko, južno Dolenjsko z Belo krajino in Notranjsko. Na tem območju je ustanovila Ljubljansko pokrajino. Slovence so izganjali v zloglasna taborišča na otok Rab, Gonars in Treviso.

Po kapitulaciji Italije leta 1943 so italijanske fašiste zamenjali nemški nacisti:

Spominska plošča Društva izgnancev Slovenije, KO Slovenska Bistrica 1995.

sežigali so primorske vasi, prebivalce pa odpeljali v živinskih vagonih v nemška koncentracijska taborišča. Tja so izgnali tudi tisoč slovenskih družin z Avstrijske Koroške, kamor so naselili Besarabce. Madžarski okupator je po zasedbi Prekmurja od tam izgnal 2500 Slovencev v razna taborišča, kot je denimo Sárvár. Del današnje Slovenije je pripadel tudi NDH – Hitler je Paveliću podaril Jesenice ob Savi, Veliko dolino vse do Pisank in grad Mokrice.

Uničili so nam otroštvo

Slovenci smo bili prva množična žrtev nacizma. V 140 vlakovnih transportih so nas vozili kot živino, nas zapirali v izgnanska in koncentracijska taborišča ter nas imeli za sužnje. Bili smo lačni, bolni in prestrašeni. Prepovedano je bilo govoriti slovensko. Izgnance so oštevilčili, spremenili so nam imena in priimke in celo na pokopališčih na grobnih spomenikih so napisali nemška ali italijanska imena in priimke. Prepovedali so nam prosto gibanje in svobodno miselnost. Otroci smo izgubili štiri leta šolanje, ločevali so nas od staršev, uničili so nam otroštvo – najlepše življenjsko obdobje. V nežnih letih smo morali opazovati grozodejstva in bedo. Izgnanci, begunci in ostale žrtve vojnega nasilja smo ostali brez premoženja. Preživetje je bilo suženjsko. Vsa leta v izgnanstvu pa smo nenehno gojili upanje – vrnitev v domovino. Tako smo z velikim veseljem dočakali osvoboditev. Ko je svoboda maja 1945 le prišla, smo se začeli veselo pripravljati na vrnitev domov.

Iznanka Marinka Lušin Jocić

Iznansko trpljenje v številkah

63 tisoč

izgnancev so nemški nacisti deportirali že leta 1941, največ v taborišča na ozemlju tretjega rajha (45 tisoč), na Hrvaško (10 tisoč) in v Srbijo (7.500).

35 tisoč

Slovencev so italijanski fašisti zaprli v italijanska taborišča.

83 odstotkov

prebivalstva Posavja in Obsotelja je bilo izgnanega z domov, največ v Šlezijo in na Saško, pa tudi v druge nemške pokrajine.

62 transportov

je med 23. oktobrom 1941 in koncem julija 1942 odpeljalo iz taborišča Rajhenburg.

260 tisoč

Slovencev je bilo prizadetih zaradi izгона, ki je bil posledica okrutne raznarodovalne politike; izgnanstvo je prizadelo vsakega tretjega Slovenca.

(Vir: <http://www.muzej-nz.si>)

Človekoljubje in tragedije, resnica o otroškem domu Jastrebarsko

Nova knjiga Polone Jurinić z naslovom *Človekoljubje in tragedije govori o slabo raziskanem poglavju druge svetovne vojne – o jastrebarskem otroškem domu, kamor so leta 1942 naselili sirote s Kozare, zanje pa so skrbele slovenske usmiljenke.*

O tem, kaj se je dogajalo v otroškem domu, se je po drugi svetovni vojni spletlo veliko mitov in neresnic, med najbolj trdovratnimi so bile trditve, da je šlo za otroško taborišče ali celo podružnico Jasenovca. Knjiga prikazuje, kaj se je tam dejansko dogajalo in kakšna je bila vloga tako zdravnikov kot redovnic in duhovnikov. Kratek povzetek knjige objavljamo v hrvaščini, saj je avtorica tudi knjigo napisala v tem jeziku.

Prihvatilište za ratnu siročad i bolesnu djecu

Dana 18. travnja 2015. navršilo je 70 godina bombardiranja Jastrebarskog. U Jastrebarskom se nalazi dvorac obitelji Tome Bakača Erdoedya koji je bio izgrađen 1483. i 1489. godine. Banovina Hrvatske je uredila 1939. godine prostorije dvorca u popravni dom kojemu su upravljale sestre Kćeri Božje Ljubavi – milosrdnice, sve redom Slovenke. U kolovozu 1941. godine u taj su dom dovedena bolesna djeca, ratna siročad, ponajviše iz Bosne. U srpnju 1942. godine u Jastrebarskom uspostavljeno je prihvatilište za djecu spašenu iz logora Stara Gradiška i Jasenovac (ukupno 2997 djece od kojih je umrlo 497 ili 17 %). U ljetnim mjesecima 1942. godine je u domu uz petero civilnih liječnika (dr. Dragišić, njegova supruga dr. Nina Dragišić, dr. Glumac, dr. Davila – svi porijeklom Srbi, te dr. Weissmann po porijeklu Židov), te dvije časne sestre liječnice Slovenke. Uz brojne civilne djelatnike radilo je 40 slovenskih redovnica. Kada se saznalo da se u logoru nalazi „7000 djece koje leže na betonu uz nedovoljnu hranu, da haraju zarazne bolesti, tifus i

dizenterija“, otpočelo je zanimanje Diane Budisavljević, Austrijanke, supruge liječnika Srbina, pravoslavne vjere, koja je uz potporu nadbiskupa Stepinca uspostavila dobrotvorno „Akciju D. Budisavljević“ s ciljem pomoći židovskim i srpskim ženama i djeci.

Tragična sudbina potkraj rata

18. travnja 1945. godine bio je bombardiran dječji dom u Jastrebarskom. U tom su bombardiranju stradala dvojica svećenika, redovnika, lazaristi, prognani iz Slovenije, a kojima je nadbiskup Stepinac pružio gostoprimstvo. To su bili dr. Anton Zdešar koji je bio dušobrižnik za slovenske sestre u domu, te njegov nećak vlč. Štefan Bastič koji je bio kod strica u gostima (došao sa Svetica kod Ozlja gdje je bio župnik). Uz njih dvojicu poginula je pisarica doma Anka Frankić,

rođena 1925. godine, pravim imenom Ljerka Richter. Bila je Židovka, izbjeglica iz Imotskog koja se u toj službi spasila od progona. Redovnice su zaposlile i od smrti spasile Židova dr. Karla Weissmanna. Desetljećima se klevetalo nadbiskupa Stepinca i časne sestre, Slovenke, iako su o njemu i njima pozitivno svjedočili srpski liječnici: dr. Julije Budisavljević sa suprugom dr. Dianom, dr. Branko Dragišić, dr. Marko Vidošević, dr. Glumac i dr. Branko Davila (koji su radom u domu izbjegli vjerojatno Jasenovac).

Dr. Zdešar i vlč. Bastič pokopani su na jastrebarskom groblju. Pored njihovog groba nalazi se i grob Ljerke Richter. U blizini se nalazi grob sestre Lukrecije Mlakar koja je umrla od tifusa.

(poj) 🗨️

Janez, kranjski Janez, kam odhajaš danes?

Priljubljen vzdevek za Slovence je Kranjski Janez. To je bilo simbolično, skupno ime za slovenske vojakove, ki so se v avstro-ogrskih uniformah bojevali na bojiščih prve svetovne vojne (1914–1928).

V tej vojni se je borilo okoli 160.000 vojakov z območja današnje Slovenije oziroma tedanjih slovenskih dežel, pripadnikov t.i. slovenskih polkov. Na bojiščih je padlo med 35.000 in 40.000 slovenskih vojakov. Le manjši del na Soški fronti, večina jih je pokopanih daleč od svojih domov, na vojaških pokopališčih in nekdanjih bojnih poljanah

Galicije, Karpatov, Srbske in Tirolske fronte, celo na daljnih bojiščih zahodne fronte in v vojnem ujetništvu. Spomin nanje ohranjajo spomeniki na slovenskih pokopališčih in trgih, ki so nastali v času med obema vojnama. Kostnica žrtvam I. svetovne vojne je na ljubljanskih Žalah iz leta 1939 (načrti E. Ravnikarja, Plečnikovega učenca). V njej je pokopanih 5.258 žrtev. Pred kostnico stoji spomenik neznanemu junaku, Kranjskemu Janezu, iz leta 1916, ki ga je modeliral Svetoslav Peruzzi, po vojni pa končal Lojze Dolinar. Letos je v Sloveniji v ospredju stoletnica začetka bojev na soški fronti. O razstavah, ki pričajo o junaškem boju karlovških

vojakov na tej fronti poročamo v rubriki Slovinci na Hrvaškem. (poj) 🗨️

Kip Kranjskega Janeza na ljubljanskih Žalah – spomenik žrtvam 1. svetovne vojne.

Poslovil se je Slavko Avsenik

V 86. letu se je sredi vročega poletja poslovil velikan slovenske narodno-zabavne glasbe Slavko Avsenik, avtor številnih uspešnic, med njim že skoraj ponarodele *Slovenija od kod lepote tvoje*, ki je himna slovenske narodne skupnosti na Hrvaškem.

Slavko Avsenik (26. 11. 1929–2. 7. 2015) se je rodil v Begunjah na Gorenjskem. Po osnovni šoli je ostal doma na kmetiji. V mladosti se je ukvarjal s smučarskimi skoki. Nekaj časa je bil tovarniški delavec, zamisel za legendarno *Na golici* se mu je porodila prav med nočno službo v Tonosi kjer je delal kot pletilec. Po poroki leta 1952 je skupaj z ženo **Brigito** prevzel gostilno Pri Jožovcu, kjer se je tudi začela Avsenikova glasbena pravljica. Nekatere Avsenikove skladbe so postale legendarne, na samem vrhu priljubljenosti je *Na golici*, ki je doživela kar 600 predelav in velja za največkrat predvajano instrumentalno skladbo na svetu. Med posebej priljubljenimi je Slovenija od kod lepote tvoje, ki je uradna svečana pesem slovenske skupnosti na Hrvaškem, o čemer je Zveza slovenskih društev na Hrvaškem pred leti sklenila ustrezno pogodbo z nosilci avtorskih pravic.

Avseniki so nastopili več kot 10-tisočkrat, celo v berlinski filharmoniji. Imajo prek 10 tisoč posnemovalcev in 150 klubov ljubiteljev Avsenikove glasbe.

Na Avsenikovi domačiji v Begunjah uspešno ohranjajo dediščino Slavkove mednarodne kariere in njegovih dosežkov, Slovenski etnografski muzej pa je pred dvema letoma Avsenikovo glasbo vpisal med slovensko nesnovno kulturno dediščino.

Čeprav v zadnjih letih ni več segel po harmoniki, je ostal povezan z glasbo – med drugim je sodeloval z vnukom **Sašom Avsenikom**, ki nadaljuje družinsko glasbeno izročilo.

Slavka Avsenika so v rodnem kraju pokopali v navzočnosti najvišjih predstavnikov Slovenije in z vojaškimi častmi. (rtv/jpt) 📺

Kronika kulturnega dogajanja

Kulturno izmenjavo obogatile nagrade za gledališke presežke

V tokratni kroniki kulturnega dogajanja zopet poročamo o hrvaških nagradah za slovenske gledališke presežke. Tudi v zadnjem obdobju je bila kulturna izmenjava najživahnejša v okviru festivalskih dogodkov.

Odmevno gostovanje – V Gavelli je 25. aprila gostovala ljubljanska Drama s predstavo *Figurae Veneris Historiae* v režiji **Aleksandra Popovskega**, ki bi jo lahko imenovali tudi »ljubezen v času vojne«. Navdih za besedilo je makedonski dramatik **Goran Stefanovski** dobil v delu nemškega zdravnika in seksologa Magnusa Hirschfelda *Navrstvena zgodovina svetovne vojne*. Za člane Slovenskega doma so bile na voljo brezplačne vstopnice.

Nagrajena Evropa – Predstava *Evropa* v režiji **Primoža Ekarta**, ki je nastala v koprodukciji Zavoda Imaginarni in Cankarjevega doma, je 5. maja na 25. festivalu hrvaške drame Marulićevi dani prejela nagrado za umetniški dosežek. Avtorica besedila je **Ivana Sajko**.

Koprodukcijski dosežek – Na 68. filmskem festivalu v Cannesu je bil 17. maja v sekciji posebni pogled prikazan koprodukcijski film *Zenit* hrvaškega režiserja **Daliborja Matanića**. Producent filma je slovenska filmska družba Gustav film, med sodelujočimi slovenskimi ustvarjalci je tudi direktor fotografije **Marko Brdar**. Film je bil uvrščen tudi v program 62. puljskega filmskega festivala.

Bauhaus - mreženje idej in praks - V Muzeju sodobne umetnosti v Zagrebu so 9. maja odprli razstavo *BauNet*, posvečeno umetnikom jugovzhodne Evrope, ki so se šolali na nemški arhitekturni šoli Bauhaus. Razstavljena so bila tudi štiri umetniška dela Avgusta Černigoja, ki jih hrani galerija v Lipici.

Dobitnica nagrade žirije časnika Novi list
Nataša Matjašec Rošker. (www.delo.si)

22. Mednarodni festival malih odrov na Reki, SNG Drama Maribor. (www.delo.si)

Zaključni večer dnevov satire Fadila Hadžića v Zagrebu. (www.sng-ng.si)

Nagradi za mariborsko predstavo - Na 22. Mednarodnem festivalu malih odrov na Reki je SNG Drama Maribor s predstavo Hedda Gabler osvojila dve nagradi. Nagrado za najboljšo scenografijo so 11. maja podelili **Marku Japlju**, žirija časnika Novi list pa je nagradila **Natašo Matjašec Rošker** za vlogo Hedde Gabler.

Gledališka koprodukcija - Drama SNG Maribor je 20. maja v Stari dvorani premierno uprizorila gibalno-dramsko predstavo Drakula srbskega režiserja **An-drasa Urbana** in v koprodukciji z ZKM in italijanskim Fondazione Teatro Due iz Parme.

Slovenske predstave na dnevih satire - Na dnevih satire Fadila Hadžića, ki so v Zagrebu potekali med 5. in 20. junijem, se je predstavilo 13 gledališč iz držav nekdanje Jugoslavije, med njimi tudi SNG Nova Gorica, Mestno gledališče ljubljansko in Gledališče Koper.

Hrvaški kiparski laboratorij - V Galeriji Krka v Novem mestu so 11. junija odprli razstavo del hrvaške kiparke **Dijane Ive Sesartić**.

Pisateljsko gostovanje - Na reškem festivalu knjig in avtorjev vRIsak se je 11. junija predstavil tudi slovenski avtor **Aleš Čar**.

Pisatelj Aleš Čar. (www.knjigarna-beletrina.com)

Zlati lev novogoriški predstavi - SNG Nova Gorica je na 16. mednarodnem festivalu komornega gledališča Zlati lev v Umagu prejelo nagrado zlati lev za uprizoritev Postani občestna svetilka, posvečeno poeziji Srečka Kosovela.

Slovenski prispevek k dubrovniškim igram - V bogatem glasbenem programu 66. poletnih iger so nastopili tudi Slovenski oktet, Kvartet Tartini in pianist **Bojan Gorišek**. Vnovič je bil uprizorjen neobaročni balet Nevarna razmerja **Valentine Turcu** in **Lea Mujića**, nastal v koprodukciji s SNG Maribor in Festivalom Ljubljana. Gostoval je tudi mariborski balet s koreografijama **Edwarda Cluga** Stabat Mater in Rekviem za 2 stola. Dramski program je na trdnjavi Lovrjenac uvedla predstava Osnovni delci po romanu francoskega pisatelja **Michela Houellebecqa** v režiji **Ivice Buljana**; Buljan zadnjih 15 let živi v Ljubljani in je soustanovitelj ljubljanskega Mini teatra.

Slovenska skupina Laibach. (www.radiokrka.com)

Gostovanje kulture skupine - Slovenska skupina Laibach je 11. julija nastopila na strehi Muzeja sodobne umetnosti v Zagrebu, kot največja atrakcija letošnjega poletnega programa te hrvaške kulturne ustanove.

Grožnjan 2015 - V galeriji koprškega pokrajinskega muzeja so julija odprli razstavo o 50-letnici delovanja slovenskih likovnikov v likovni koloniji Grožnjan - mestu umetnikov. (jpt)

Pianist Bojan Gorišek. (www.mgml.si)

Z gora vidimo na globoko in široko

Narava se najbolj očitno javlja v gorah, ki so najbolj divji in silni izraz njenih moči in zakonov.

V gorah se učimo ljubiti čisto in nesebično, ker v gorah ne iščemo dobička in tvarnih dobrin, temveč samo ljubezen do stvarstva in bližnjega.

Nemogoče je ob čustvenih doživetjih v gorah zanikati vrednost življenja. Ob njih vsaj rahlo zaslutiš, zakaj si, od kod si in kam greš.

S pomočjo planinstva se boš lažje dokopal do pravih spoznanj, kaj je pravilno, poleg tega pa ti bo dalo moč, ravnati se po svojih dognanih načelih in iti preko vseh zaprek in nadlog.

Planinstvo in narava ne vzgajata tako kakor učitelj v šoli ali starši. Vzgoja v naravi je odvisna od človeka samega, narava je le opora, učna knjiga, na katero se opreš pri oblikovanju samega sebe. Sam moraš hoteti in iskati, da najdeš to, kar iščeš.

Ivan Bučer, *Človek v gorah* (načelna razprava o planinstvu in alpinizmu), Mladika, 1936

Ko zven besed napolni dušo

Veliko misli se je zvrtnilo skozme, ko sem skušala urediti vtise z zadnjega, 26. Festivala ljubezenske poezije v Samoboru.

Najprej sem se vprašala, kako je mogoče, da v sosednji državi slovenskemu poetu v čast že toliko let prirejajo festival, s katerim postaja njegovo ime iz prireditve v prireditve večje, nesmrtnije; s katerega imenom je povezana poetična slava njegove muze, neuslišane ljubezni, oboje pa daje navdih tolikim pesnikom, da se festivala udeležujejo nekateri že od vsega začetka.

Seveda se je takoj za tem postavilo vprašanje, zakaj smo se pri pouku slovenskega jezika ob spoznavanju naših književnikov in njihovih del Stanka Vraza le bežno dotaknili in še to bolj kot prijatelja Franceta Prešerna, kakor pa pesnika in njegovega sodobnika. Ob prebiranju njegove poezije se mi je razjasnilo marsikaj ...

Letošnja Vrazova Ljubica je potekala od 10. do 12. junija. V bogatem programu so med drugim sodelovali **Lidija Bajuk, Pajo Kanižaj, Mirko Kovačević, Mladen Kušec, Sanja Pilić, Tonko Maroević, Goran Grgić**. Iz Slovenije je bila povabljen brežiška pesnica **Ivana Vatovec**. Samoborska Ljubica ohranja in oživlja spomin na pomembnega pesnika ilirizma Stanka Vraza, ki je v ljubezenskih verzih opeval svojo Ljubico, Samoborčanko Julijano Cantilly.

Srečanje starih znancev in prijateljev

Ob povabilu Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb k sodelovanju na tem festivalu sem bila prijetno presenečena in izjemno počaščena. Ko smo se v petek, 12. junija, v poznopoldanskem času začeli zbirati pred muzejem v Samoboru, se je že na prvi pogled opazilo, da se srečujejo stari znanci in prijatelji. Predvečerni zrak je ob šumotu vode, skakljajoče v mimobežnem ritmu utripanja časa, migotal od iskrih se pogledov, šegavih besed in posebnega vonja žlahtnosti, katerega vdihavamo le v družbi pesnikov.

Po prijaznem sprejemu **Vesne Burić**, ki je poskrbela za vse in vsakogar, so po pozdravnih besedah predstavniki srečanja položili cvetje k spomeniku Stanka Vra-

Ivana Vatovec na grobu Vrazove neuslišane ljubezni. Foto: akm

za, ki se razgleduje ob boku stavbe, v kateri je muzej. Nato smo si pod vodstvom kustosinje ogledali muzejske zbirke, kar je še pripomoglo k razumevanju takratnega časa ter posledično tudi pesnika Vraza.

Odhod v park ob cerkvi, kjer se je dogodek nadaljeval, je bil drhtavi preskok z obtrznih zvokov sedanosti v čas, ki smo ga začutili že v muzejskih sobanah.

Po fotografskem obeležju polaganja šopka na grob Ljubice Julijane Cantilly, Vrazove pesniške muze, smo si ogledali plošče, pritrjene vzdolž obzidja, ki varuje tudi Ljubičin grob, na njih pa so vklesani verzi pesnikov, izbrani na vsakokratnem festivalu.

Melodija besed iz globin duše

Ko so na prireditvenem prostoru ob pujanju dneva in zamolkem vonju trave zazveneli verzi hrvaških poetov, nas je poneslo v sfere, kjer obstaja le melodija besed, ki pretresa neizmerljive globine duše ...

Kantavtorica **Nina Romić** je s svojimi izjemnimi pesmimi dodala tisti ščepec bogastva, ki bi ga morebiti sploh ne pogrešili, če je ne bi spoznali, vsekakor pa je njena vpletenost v ta večer požlahtnila besede poetov do zadnjega zračnega mehurčka.

Ivana Vatovec: NAJINA POT

Poznala sva pot
obraslo z mlado travo,
koder je mladi veter
vsako stopinjo prepahljal,
preden jo je z nitkami večnosti vtikal
med mlade trave,
da se je sladka opojnost
razdehtela čez mehko sanjave dobrave.
Pot je
naju poznala,
in prva zaznala,
ko je beseda v obeh obmolčala,
ko sva vrh nje, pod brajdo
zastala
v večeru tako mesečno jasnem,
ob blesku kresnic,
ki so kakor odpravnik za vlak
s svojo laterno
utripale zadnjikrat.

In si šel, in sem šla ...

Brajda je nema ostala,
prazna in revna brez naju,
tiho samotna ječe v najinem raju.
Kakor popotnica zapoznala
se je raztrgana žalost med vitice njene
za ves čas ujela...

Samo Bog ve, kje vse sem potem
iskala tvoje oči,
in kako še sedaj zaskeli,
ko v mladih nočeh
v mladih travah
spet ožive in na moč zadehte
tiste najine stare sledi ...

V času, ko se kulturi odmerja vse tanjši košček kruha, se v Samoboru ne dajo, saj so Festival Ljubica 2015 celo razširili, za kar gre nedvomno priznanje Vesni Burić in njenim pomočnikom. Ne morem mimo tega, da se ne bi sklonjene glave vprašala, kako je mogoče, da živimo tako blizu tega prelepega mesta, ki neguje toliko dragocenih zgodb, pa sem šele po zaslugi **Agate Klinar Medaković** začutila utrip kulturnega veličastja v njem in bila obenem del vsega. Ljubico 2015 bom shranila v posebno kamrico, saj je bila izjemna po svoji vsebini, globini in veličini. Poslej mi bo Samobor ravno zaradi nje še mnogo bližji in dražji.

Ivana Vatovec

Ne pozabimo slovenskih jedi

Slovenske stare jedi ne gredo v pozabo, ljudje se počasi vračajo k domačim vonjem in starodavnim receptom, le postrežba na krožniku je nekoliko bolj moderna. Tokrat obujamo spomin na žitarice: ajdo, ječmen, proseno kašo.

Zapečene paprike s proseno kašo

Potrebujemo: 8 paprik (babure), 200 g prosene kaše, čebulo, strok česna, 100 g pršuta, 200 g gob, 3 dcl kisle smetane, 2 rumenjaka, 2 žlici olja, sesekljan peteršilj, sol in poper.

Priprava: paprike operemo, očistimo, izdoblamo, posušimo. Na olju prepražimo sesekljano čebulo, dodamo narezan pršut, česen in na lističe narezane gobe, vse premešamo in takoj dodamo še oprano proseno kašo. Zalijemo z jušno osnovo ali vodo in pustimo vreti okrog 15 minut. Ko se nadev malo ohladi, mu dodamo peteršilj, posolimo in popopravimo po okusu. Zmes mora biti gosta. Napolnimo paprike in jih zložimo v namazan pekač, pečemo jih na 190 stopinjah okrog pol ure. Nato papriko premažemo z mešanico kisle smetane in rumenjaka, še malo popečemo, da porumeni. Postrežemo toplo ali hladno.

Ajdovi štruklji z bučnim oljem

Potrebujemo: za testo 500 g moke, 3 žlice bučnega olja, 3 dcl mlačne vode in malo soli; za nadev 20 dkg ajdove kaše, 10 dkg mesnate slanin, 10 g masla, 1 dcl bučnega olja, čebulo, žlico masti in 10 g bučnih semen.

Priprava: zamesimo testo, ga razdelimo na dva dela, premažemo z oljem in pustimo počivati vsaj pol ure. Medtem pripravimo nadev. Na masti prepražimo sesekljano čebulo in narezano slanino, dodamo ajdovo kašo (pred tem jo v slanem kropu kuhamo okrog 10 minut). Vse skupaj čisto malo popražimo in pustimo, da se nadev ohladi. Po želji dodamo stepeno jajce. Spočito testo razvlečemo na prt, zelo na tanko. Pustimo par

minut, da se malo posuši, nato ga pokapamo z raztopljenim maslom, razporedimo nadev po testu in zavijemo s pomočjo prta. Tako zaviti štrukelj režemo z robom krožnika na 10 cm dolge kose. Zložimo v pekač, ki smo ga dobro namazali z maslom, in pečemo v pečici na 180 stopinjah dokler ne porumeni. Pred koncem posipamo s popečenimi sesekljanimi bučnimi semeni in prelijemo z bučnim oljem.

Narastek iz buče in korenčka (jesenski kolač)

Potrebujemo: skodelico koruzne moke, dve skodelici pečene buče, skodelico zmletih lešnikov, korenček, 200 g sladkorja, pecilni prašek, 4 jajca, jogurt, skodelico oljčnega olja, ščepec soli. Za glazuro 100 g temne čokolade in žlico masla.

Priprava: v posodi zmešamo vse suhe sestavine, moko, pecilni prašek in lešnike. Rumenjake stepemo s sladkorjem in dodamo suho zmes. Korenček naribamo, mu dodamo pečeno bučo in jogurt ter zmiksamo. Beljake stepemo v čvrst sneg in na lahno zmešamo s testom. Če je preredko, zgostimo z žlico drobtinic. Pečemo v pekaču okoli 40 minut, na 180 stopinjah. Ohlajeni narastek prelijemo z glazuro iz raztopljenega masla in čokolade.

Ivanka Nikčević 🍎

Najlepše slovenske poštne znamke

V Sloveniji je lani izšlo 51 rednih in priložnostnih poštних znamk, za najlepšo je bila izbrana znamka ob 600-letnici kronanja Barbare Celjske, na drugo mesto se je uvrstila znamka Tina Maze, na tretje pa znamka v bloku Krajinski park Kolpa.

Med poštними znamkami, ki beležijo slovensko zgodovino, so lani izstopale še tri znamke – ob obletnici Marijinega svetišča, ustanovitve Novega mesta in rednega dela samostana Stična.

Posebna znamka zaznamuje 750-letnico Marijinega romarskega središča (1265) na Svetih gorah. Osrednja in najmogočnejša je cerkev Marijinega rojstva s prestolom z Marijinim kipom. Tukaj se številni romarji največkrat ustavljajo ter se ji priporočajo.

Ob 650-letnici ustanovitve Novega mesta je bila izdana znamka v spomin na leto 1365, ko je vojvoda Rudolf IV. Habsburški izdal listino, s katero je ustanovil mesto in mu omogočal obstoj in razvoj.

Znamka z motivom Stiškega samostana je bila izdana v spomin na leto 1135 (pred 880 let), ko so v njem menihi začeli z rednim življenjem. Ustanovno listino za najstarejši obstoječi samostan v Sloveniji je leta 1136 izdal oglejski patriarh Peregrin. (poj) 🗣

Sprehod po Gorjancih in vzpon na Trdinov vrh

Gorjanci so okoli 40 km dolgo pogorje med Spodnjo Krko in Belo krajino. Njihovo lepoto in pradačne skrivnosti je Janez Trdina opeval v Bajkah in povestih o Gorjancih. Na vrh se lahko povzpnete s slovenske ali hrvaške strani, vredno se je potruditi!

Hrvaško ime za Gorjance je Žumberačka gora. Ime Gorjanci se je najprej uporabljalo za poimenovanje prebivalcev na gori (Gorjanci za razliko od Dolenjcev), potem pa se je udomačilo tudi za pogorje. Hrvaško ime Žumberačka gora najbrž izvira od starega gradu Schumberg na hrvaški strani pogorja. Žumberak se imenuje tudi pokrajina med Žumberačko goro in Kolpo; v teh krajih še ohranjajo uniatsko oziroma grško-katoliško veroizpoved. Po grebenu poteka tudi stara meja med Slovenci in Hrvati. Južna pobočja so položnejša in primernejša za naselitev in zato so vasi precej višje (700 do 900 m) kot vasi na dolenjski strani (450 do 660 m). Prigorje na obeh straneh je pretežno vinorodno. Pragozd gorjanskih bukev je zaščiten kot naravna znamenitost. Posebna privlačnost Gorjancev pa so kosnice, ki so spomladi posute s cvetjem.

Dve imeni za isti vrh

Trdinov vrh (1181 m) je najvišji vrh Gorjancev. Slovensko ime je dobil po pisatelju Janezu Trdini, hrvaško ime vrha pa je Gera, po cerkvi Sv. Gere oz. Sv. Jere. O njej je Trdina pisal kot o cerkvi Sv. Jedrt, saj se pri Slovencih tako pogosto sloveni nemško ime svetnice Gertrude (tudi Jera, Jerca, Truda, Gertica). Ob cerkvi Sv. Jere stojita še cerkva Sv. Ilije in TV-oddajnik. Nedaleč stran je betonska višinska piramida. Naprej od piramide je cesta, ki vodi na severno stran Gorjancev in tu stoji na travniku vojašnica iz časov Jugoslavije. Še vedno odprto vprašanje meje med Slovenijo in Hrvaško. Upamo, da se bo le uresničila zamisel, da bo vojašnica nekoč postala planinski dom za slovenske in hrvaške planince.

Na višini 822 m se na slovenski strani Gorjancev nahaja planinski dom Vinka Paderšiča pri Gospodični. Ime je dobil

po narodnem heroju Vinku Paderšiču. V bližini doma je studenec Gospodična, znan iz Trdinovih Bajk. Uro daleč je na planoti pri cerkvi Sv. Miklavža (969 m) počitniški dom, s hrvaške strani pa v vasi Sekulići planinski dom Boris Farkaš.

Polona Jurinić/jpt

Planinski dom Vinka Paderšiča pri Gospodični.

Cerkvico Sv. Ilije na hrvaški strani meje so zaščitili in nadkrili leta 1992.

Na ruševinah stare cerkvice Sv. Jere so leta 2013 postavljali novo.

Trdinov vrh, levo vojašnica, ki je še vedno predmet mejnega spora med Slovenijo in Hrvaško.

Notranjost cerkvice Sv. Jere, posvečene svetnici Gertrudi, ki ji na Hrvaškem običajno pravijo Gera, slovenimo pa jo kot Jedrt, Jera, Jerca,... Vse foto: PJ